

نیاید فراموش کرد که این آثار، به هر حال محصول سرپنجه هنرمند، ذهن خلاق، روحیه بلند نظر و «ذوق و ابتکار ایرانی» است و این واقعیات، تخت جمشید و دیگر آثار تاریخی را در سراسر کشور، مایه افتخار ملت ایران و جزو مفاخر تاریخی این کشور قرار می‌دهد.

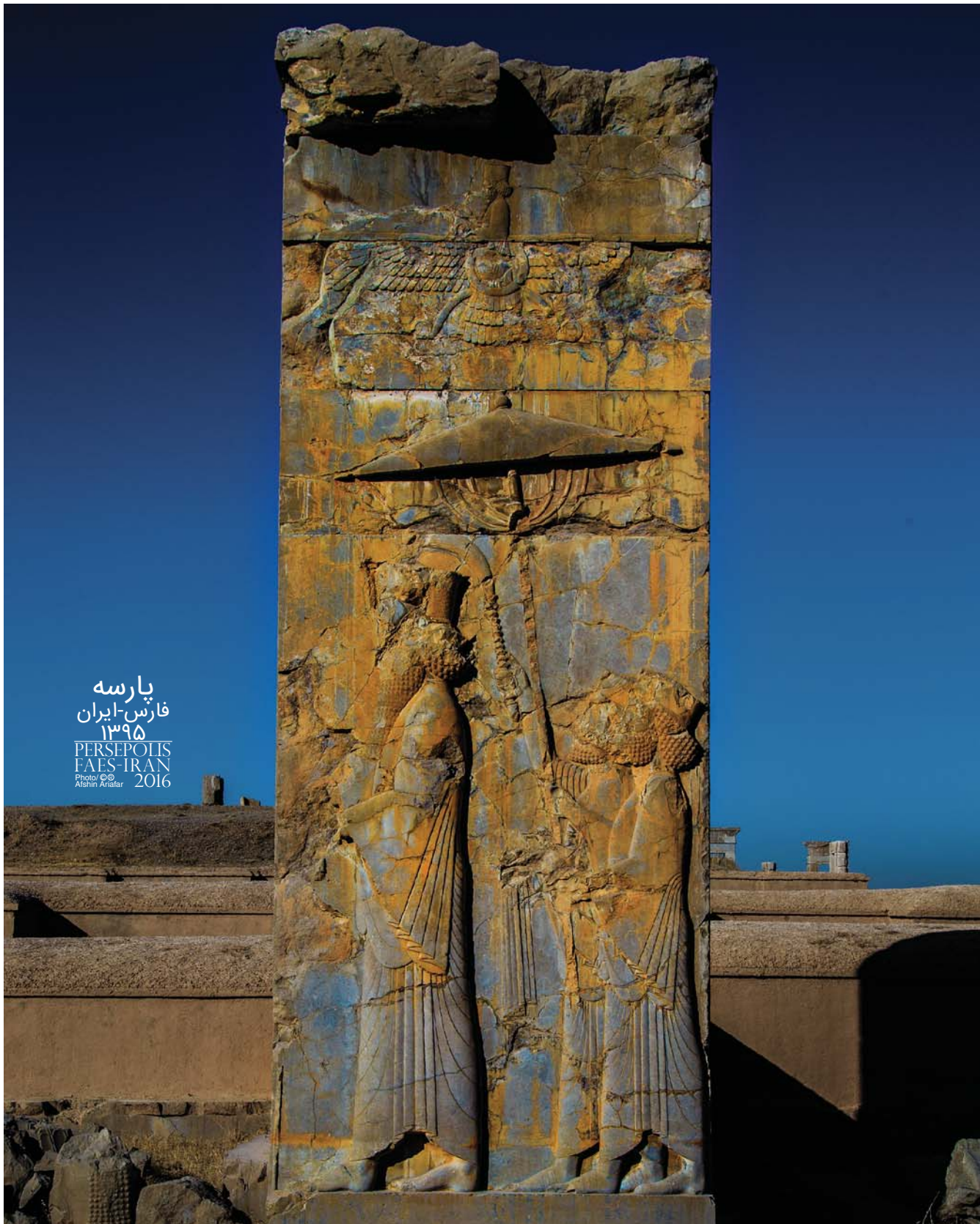

PARSA PASARGADAE

پارسه پاسارگاد

فصلنامه پایگاه میراث جهانی پارسه پاسارگاد/سال اول، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۵
Parsa Pasargadae World Heritage site Newsletter

- ۲ سخن سردبیر
- ۲ گفتگو (مصاحبه با معاون میراث فرهنگی کشور)
- ۳ روی خط خبر
- ۶ لوتوس: کوه میان قلعه
- ۷ میراث بان
- ۸ یادمان : گرامیداشت سالروز درگذشت مرحوم پروفسور شهبازی و استاد سامی به همراه گرامیداشت زاد روز پروفسور ارفعی
- ۱۱ پیشینه : معمای سنگ در تخت جمشید
- ۱۲ درچه : اولین مجموعه عکسهای قدیمی از تخت جمشید
- ۱۳ چارسو : کتیبه های تخت جمشید/کتابخانه تخت جمشید
- ۱۵ گنجینه : جام سیمین مرودشت ، کرناى هخامنشى
- ۱۶ صفحه آخر: تصویری که وارونه انتشار یافت

پارسه
فارس-ایران
۱۳۹۵
PERSEPOLIS
FAES-IRAN
Photo ©
Afshin Ariafar 2016

گفتگو

دانش حفاظت و فلسفه آن در نگاهداشت آثار تاریخی

گفتگوی پارسه پاسارگاد با محمد حسن طالبیان، معاون میراث فرهنگی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور

مجموعه‌های تاریخی - فرهنگی همچون شناسنامه، نشانگر هویت تاریخی و ملی ماست که فقدان آنها غیرقابل جبران است. مجموعه‌هایی که نه تنها برای بازدید و گذران اوقات فراغت و آموزش کاربرد دارند، بلکه سندی غیر قابل انکار از نفایس بی‌بدیل هنری و معماری به شمار می‌روند. این آثار جایگاه ویژه‌ای برای تمامی دوستداران میراث فرهنگی داشته و اهمیت حفاظت و مراقبت از آنها، قابل چشم‌پوشی و کتمان نیست. همین اهمیت است که بر می‌تابد تا نفایس فرهنگی ارزشمند و فرایافتهای بازمانده از پیشینیان و نیاکانمان که امروز، در دسترس ما قرار گرفته‌اند حفظ و نگهداری شوند تا به مدد آن از خطر نابودی و دستبرد و حتی تخریب در امان بمانند.

باب گفتگو را در خصوص "دانش حفاظت و فلسفه آن در نگاهداشت آثار تاریخی" این بار از دیدگاه معاون میراث فرهنگی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، گشوده است تا اندیشه حفاظت میراث فرهنگی را جويا شود:

پاسارگاد با این پرسش آغاز می‌کنیم که تعریف شما از حفاظت از آثار تاریخی و با تعریف مورد قبول شما از حفاظت چیست؟ در میراث فرهنگی واژه حفاظت هم معنی واژه conservation آمده است که معنای ایمن نگه داشتن، محافظت از آسیب، تباهی یا زوال و نگهداری با دقت است. در تعریف ایکوموس: حفاظت عبارت است از: تطویل عمر میراث فرهنگی و در صورت امکان، شفاف کردن پیامهای هنری و تاریخی ملحوظ در آن بدون از دست دادن اصالت آن می‌باشد. نکته مهم این که، حفاظت، یک فعالیت فرهنگی، هنری، فنی و مهارتی است که بر مبنای مطالعات علمی و انسان شناسه و نیز پژوهش روشمند انجام می‌شود. باید توجه داشت یکی از موارد بسیار مهم در تدوین برنامه‌های حفاظتی محترم شمرند بستر فرهنگی است.

پاسارگاد در حفاظت از آثار تاریخی چه اهدافی مد نظر است و مهمترین هدف از حفاظت چیست؟ آنچه مسلم است هدف اصلی از حفاظت، نگهداری و حفظ آثار تاریخی است، راه کارهایی که در برابر این عوامل موجود است و یا در مطالعات آینده می‌توان آنها را طراحی و اجرا نمود در چار چوب عملکردهایی صورت می‌پذیرد که در آن مقطع سلامتی به کالبد مجموعه اعاده می‌شود. در قطعنامه ونیز آمده است: واضح و مبرهن است که حفاظت پایدار در محوطه و تضمین بهسازی، در استفاده بردن از آنها و پر بها نمودن آنها تضمین می‌شود. می‌توان مهمترین هدف از حفاظت آثار تاریخی را نجات شاهکارهای هنری از خطر انهدام دانست و همینطور به وجود آوردن شرایط مناسب برای تداوم وجود آثار تاریخی و فرهنگی شاخص. برای حفظ این آثار مسلمان در مرحله اول نیاز به طرح منظم و اصولی حفاظت و مرمت خواهیم داشت. و اینکه بدانیم بهترین نحوه حفاظت، متوسل شدن به آن اقدامات فنی است که خود تداوم طرح‌های حفاظت و مرمت باشد. این امر هم از نظر زمانی و هم از نظر اقتصادی حائز اهمیت است. ولی این موضوع نیز باید مورد توجه باشد که در امر حفاظت جهت ارتقاء و آگاهی مرمت برای حفظ و نگهداری موارد میراث فرهنگی، به موازات اتخاذ تدابیر فنی و علمی، در برنامه حفاظت و مرمت باید موارد فرهنگی نیز در دستور کار قرار گیرد. زمانی که حفاظت هدف اصلی ما محسوب می‌گردد تمام امکانات و احتمالات بایستی مورد توجه قرار گیرند.

پاسارگاد چرا در سالهای اخیر حفاظت الویت بیشتری نسبت به اقدامات مرمتی و بازسازی پیدا کرده است؟ معمولاً دو واژه حفاظت و مرمت در کنار هم آورده می‌شود اما تفاوتی در مفهوم آنها وجود دارد. بولاک، در راهنمای بازسازی می‌گوید: حفاظت از مرمت بهتر است، مرمت از بازسازی بهتر و بازسازی از دوباره سازی شایسته تر و دیدرو فرانسوی می‌گوید: در برخورد با آثار باستانی، بهتر است به جای مرمت به استحکام بخشی، به جای تجدید بنا به نو سازی و به جای تزئین و افزودن شاخ و برگ، به تجدید بنای آثار تاریخی مبادرت کنیم. آنچه اکثر نظریه پردازان مرمت بر آن تأکید دارند این است که: در هیچ موردی نباید چیز تازه‌ای به اثر باستانی افزود و از آن مهمتر چیزی از آن کاست. حال اینکه معمولاً مرمت با دخل و تصرف‌های بسیار زیادی انجام می‌شود و گاهی در اقدامات مرمتی دخالت‌های زیاد اجتناب ناپذیر است. در مرمت یک بنای تاریخی ممکن است علاوه بر مشکلات فنی اصالت اثر دستخوش تغییرات قرار گیرد. با این وجود گاهی مرمتگران ناچارند به دلایل مختلف یک بنا را مرمت کنند. مرمت در صورتی عمل پسندیده محسوب می‌شود که اقدامات اجرایی، علمی و بر اساس دستورالعمل‌های مرتبط انجام شود و بیش از همه جنبه‌های حفاظتی اثر مد نظر قرار گیرد. پارسه پاسارگاد چرا اقدامات حفاظتی و مرمتی زمان بر بوده و اتمام اقدامات حفاظتی بیش از تصور عامه مردم به طول می‌انجامد؟ حفاظت و مرمت یک پروژه زمان بر است و کار مستمر در سایت‌های تاریخی دلیلی بر طول کشیدن اقدامات حفاظتی محسوب نمی‌شود. تجربه در خصوص سایت‌ها و مکان‌های تاریخی که در معرض دید عموم قرار می‌گیرند نشان میدهد که حفاظت و استحکام بخشی آثار نبایستی پایان یافته تلقی گردد. زیرا فرایند فرسایش به طور مداوم وجود دارد. سایت‌های تاریخی می‌بایست به طور مستمر پایش گردد و لازم است متخصصین همیشه در این محوطه‌ها حضور دائم داشته باشند تا بتوانند هر چه بیشتر آسیب‌های ناشی از تأثیر گذشت زمان بر آثار و بقایای معماری موجود را کمتر و حفظ و بقای آثار را بیشتر نمایند.

پاسارگاد همانطور که اطلاع دارید در چند سال اخیر کوشش‌های علمی مهمی در شهر پارسه انجام شده و کاوشها در محوطه تل آجری ادامه دارد. نحوه حفاظت از این آثار چگونه است؟ مسائل حفاظتی که در زمان حفاری پیش می‌آید، خارج از چار چوب مباحث مطرح شده در سایت‌های باز مانند تخت جمشید و دیگر سایت‌های مشابه است. آنچه مسلم است این است که برای حفظ و بقای مکان‌های حفاری شده، مدفون کردن آثار کشف شده پس از مستند نگاری‌های لازم، یکی از مناسب‌ترین راه‌ها حفاظت خواهد بود. دلیل این امر این است که آثار حفاری نشده همیشه سالمتر از آثار حفاری شده باقی می‌مانند. به عنوان مثال آثاری که در خاک، ماسه، آب و حتی گدازه‌های آتش فشانی قرار دارند سالم‌تر از آثاری مانده اند که در از دیر باز بیرون و در فضای باز قرار داشته‌اند.

پاسارگاد آیا آثار کشف شده مهم، مانند محوطه تل آجری برای همیشه در زیر خاک باقی می‌مانند؟ کاوشهای تل آجری یکی از مهمترین یافته‌های باستانشناسی اخیر است. آثار بدست آمده بازگو کننده یک مقطع تاریخی و معماری جالب توجه در ایران محسوب می‌شود و با آنچه در حفاری‌های قبل داشته ایم بخصوص در حرایم تخت جمشید متفاوت است. به همین منظور تصمیم گرفته شد که پس از انجام مطالعات لازم در خصوص حفاظت همه جانبه، و اجرای طرح‌های حفاظتی، بخش شناسایی شده در معرض دید بازدیدکنندگان قرار گیرد. اما تا زمانی که اقدامات لازم در خصوص حفاظت از آثار کشف شده اجرا نشود بهتر است این آثار در زیر خاک باقی بمانند. هم اکنون کارشناسان مشغول مراحل اجرای پوشش حفاظتی در تل آجری می‌باشند. البته تبدیل محوطه باستان شناسی تل آجری به سایت موزه مستلزم رعایت موارد بسیاری است که مسقف نمودن آن تنها یکی از اقدامات حفاظتی محسوب می‌شود.

سخن سردبیر

خواستی به تنهایی کاری از پیش نخواهد برد
خواستی باید با برخاستی همراه باشی

امروزه آنچه را که از گذشته‌های بسیار دور تا یکصد سال پیش توسط بشر خلق شده و مورد استفاده قرار گرفته، میراث فرهنگی می‌نامند. بی‌شک یکی از کلیدی‌ترین موضوعات در مباحث مربوط به میراث فرهنگی موضوع ارزش است؛ چراکه تمام آنچه ما در رابطه با میراث فرهنگی انجام می‌دهیم اعم از شناسایی، حفاظت و معرفی همه به خاطر ارزش‌هایی است که در میراث فرهنگی (آثار تاریخی - فرهنگی) مستتر است، حفظ آثاری که از گذشته برای ما به‌جا مانده بسیار مهم است و موظفیم آثار و فرهنگ را همان‌طور که تحویل گرفته‌ایم به نسل‌های آینده تحویل دهیم. در این میان هر چند این اعتقاد راسخ وجود دارد که مردمی که این میراث را به وجود آورده‌اند خود نیز از آن مراقبت می‌کنند اما نقش متولیان که وظیفه حفظ از آثار فرهنگی را داشته و به نوعی مسئول حمایت و اجرای زیرساخت‌های حیاتی در این حوزه هستند، همواره زیر ذره بین نگاه نافذ دستداران میراث فرهنگی مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. این نقش آن زمان پر رنگ‌تر می‌شود و رخ می‌نماید که بتواند (فرازاها و فرودها) و (فرصتها و تهدیدها) را به شکلی اصولی مدیریت کند. (حفظ ارزش های میراث فرهنگی) (معرفی آثار میراث فرهنگی در عرصه جهانی)، (تحرك و رونق اقتصادی در سایه توسعه گردشگری) از جمله مسائل اصلی در این حوزه به شمار می‌رود، مواردی که مردم آنها را حس و مطالبه می‌کنند. در این رهگذر آنچه که خواسته‌های بجا و به مورد مردم، را پاسخگو است، اعتقادو باوری است که به پشتوانه آن، در مدیریت بهره برداری از میراث فرهنگی، تمام قابلیت‌های میراث متنوع فرهنگی - تاریخی آشکار گردد. این امر زمانی تحقق می‌پذیرد که نگاه مدیریتی هم در مورد ارزش‌های ذاتی و هم ارزش‌هایی که حاصل نگارش و رویکرد جامعه هستند و بازسازش‌های سیاسی و اقتصادی جامعه ارتباط دارند به بهترین شکل ممکن اعمال شود. بویژه در سالی که در فرود مقام معظم رهبری (اقتصاد مقاومتی: اقدام و عمل) نامگذاری شده است، تلاش متولیان میراث فرهنگی نیز در این حرکت عمومی، دستیابی به توفیقاتی است که در سایه اقدامات درست و متقن، بیش از پیش درهای میراث فرهنگی را به روی جامعه داخلی و گردشگران خارجی باز کرده و این‌گونه آثار را از حاشیه‌ایستای زندگی به متن پویا و پرتحرک آن وارد نماید. در این رویکرد اما تلاش بر این است از فرصتها به معنای حقیقی کلمه استفاده و تهدیدها نیز به فرصت تبدیل شود، به گونه‌ای که در کشور در یک بازه زمانی خاص، تفاوت‌های محسوس احساس گردد. بدیهی است عزم جدی در ارتقاء صنعت گردشگری که از کارآمدترین و پویاترین فعالیت‌های فرهنگی و اقتصادی در جهان کنونی محسوب می‌شود، بتواند در عرصه اقتصاد کشور، تأثیر گذار باشد و توسعه مطلوب این صنعت به موازات حفظ داشته‌های فرهنگی - تاریخی، به تحقق امیدها و انتظارات در این مصادف منجر شود.

پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، ضمن ارائه دومین شماره از فصلنامه خود در سال ۹۵، با نام "مهر پارسه" که اختصاص به فصل تابستان دارد، امیدوار است، ایران عزیز همواره شاهد تحقق موفقیت‌های روزافزون در حفظ ارزش‌های مادی و معنوی میراث فرهنگی و بهره‌وری شایسته و بایسته از این پتانسیل غنی در ارتقاء سیستم گردشگری کشور و تقویت ساختار اقتصادی باشد.

سردبیر - مسعود رضایی منفرد

روی خط خبر

معاون وزیر تبلیغات چین با ابراز خرسندی از حضور در تخت جمشید گفت: آثار تاریخی تخت جمشید نه تنها متعلق به ملت ایران بلکه متعلق به همه جهانیان است.

دیدار معاون وزیر تبلیغات و دفتر مطبوعاتی شورای دولتی چین از تخت جمشید

وی که در روز سه شنبه ۹۵/۶/۲ با مدیر عامل ایرنا دیدار داشت، با استقبال از تقویت همکاری های رسانه ای میان دو کشور بویژه خبرگزاری های رسمی ایرنا و شینهوا، بر ضرورت همکاری این دو رسانه در مقابله با گزارشات غیرواقعی رسانه های غربی تاکید نمود.

مدیر عامل خبرگزاری جمهوری اسلامی نیز در ابتدای این دیدار با اشاره به سابقه دیرینه روابط ایران و چین، معرفی ظرفیت های همکاری میان دو کشور را از ماموریت های اصلی رسانه های دو کشور دانست.

حضور در تخت جمشید گفت: آثار تاریخی تخت جمشید نه تنها متعلق به ملت ایران بلکه متعلق به همه جهانیان است.

معاون وزیر تبلیغات و دفتر مطبوعاتی شورای دولتی چین که به دعوت رسمی خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران (ایرنا) به ایران سفر کرده بود، از خبرگزاری جمهوری اسلامی به عنوان یک رسانه پرنفوذ در محیط بین الملل یاد و از تلاش های ایرنا در معرفی فرهنگ مردم چین به مردم ایران و انتشار اخبار موثق از تحولات چین تشکر کرد.

تقویت همکاری های رسانه ای و تبلیغاتی ایران و چین در سایه معرفی سابقه دیرینه روابط فرهنگی دو کشور

در دیدار خانم 'چویی یوینگ' معاون وزیر تبلیغات و دفتر مطبوعاتی شورای دولتی چین با مسعود رضایی منفرد، مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، فعالیت های این پایگاه اعم از انتشارات، مطالعات پژوهشی نوع مرمت، همکاری و تعامل با کشورهای خارجی مورد ارزیابی قرار گرفت و معاون وزیر تبلیغات چین با ابراز خرسندی از

رژه نیروهای یگان حفاظت میراث فرهنگی مروودشت

رژه نیروهای یگان حفاظت میراث فرهنگی شهرستان مروودشت و مجموعه تخت جمشید در هفته دفاع مقدس

دفاع مقدس حکایت ماندگار دلآوری شهیدان و شاهدانی است که با خون و جانشان سطر سطر تاریخ این مرز و بوم اسلامی را نگاشته اند.

به گزارش روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، در اولین روز از هفته دفاع مقدس، نیروهای یگان حفاظت میراث فرهنگی شهرستان مروودشت و مجموعه تخت جمشید، با حضور در رژه ی مناسبتی این ایام، یاد و خاطره حماسه سازان ۸ سال دفاع مقدس را گرمی داشتند و بار دیگر با آرمان های نظام جمهوری اسلامی ایران بیعت کردند. بی شک این حضور و گرامیداشت این ایام، بیانگر آمادگی و حفظ قدرت دفاعی ملت قهرمان ایران است و همچنین تداعی کننده فداکاری و مجاهدت دلیر مردانی است که موجب زنده نگه داشتن و پویایی اسلام و انقلاب اسلامی گشتند. حدیث هشت سال دفاع مقدس، مقاومت و مظلومیت ملتی است که قله های سربلند ایثار و حماسه و شرف را در راه دفاع از کیان مکتب، انقلاب و میهن اسلامی خویش در نوردیده است، حکایت ماندگار دلآوری شهیدان و شاهدانی است که با خون و جانشان سطر سطر تاریخ این مرز و بوم اسلامی را نگاشته اند.

هتل آپادانا تخت جمشید، افتتاح شد

هتل آپادانا، بنای منحصر به فرد ساخته شده در دوران پهلوی، با امتیاز قرار گرفتن در حریم یک تخت جمشید، بار دیگر به چرخه صنعت گردشگری کشور وارد شد.

به گزارش روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، هتل آپادانا با تلاش صندوق احیاء و بهره برداری از اماکن تاریخی و همکاری اداره کل میراث فرهنگی و تلاش جامعه هتلداران استان فارس در مدت کمتر از یک سال مرمت و بازسازی و آیین افتتاح آن شامگاه یکشنبه "چهارم مرداد نود و پنج" با حضور مسئولان کشوری، استانی و محلی برگزار شد.

این هتل که دارای ۱۷ اتاق است و دیوار به دیوار تخت جمشید قرار دارد، پاییز سال گذشته از طریق مزایده برگزار شده صندوق احیاء، به جامعه هتلداران استان فارس واگذار و پس از افتتاح در مرداد سال جاری، رسماً بار دیگر به چرخه بهره‌وری گردشگری کشور بازگشت.

در آیین افتتاح هتل آپادانا "حسن سیادتیان" رئیس جامعه هتلداران فارس گفت: هتل آپادانا در دهه ۳۰ ساخته شد و تخت جمشید بعد از پیروزی انقلاب ثبت جهانی گردید. هر چند در حال حاضر، ساخت و ساز در حریم تخت جمشید ممنوع است اما در زمان ساخت این هتل، هنوز مسأله حریم درجه یک و درجه دو ذهن‌ها را به خود مشغول نکرده بود.

همچنین در مراسم یاد شده، «پوینده» مدیر صندوق هم در سخنانی اظهار داشت: «جامعه هتلداران استان فارس بالاخره کار را به سرانجام رساند تا هتل آپادانا به چرخه اقتصادی - فرهنگی مجموعه تخت جمشید برگردد و گردشگران داخلی و خارجی از این هتل به عنوان «وی آی پی» هتل‌های استان فارس استفاده کنند. پوینده اشتغالزایی برای جوامع محلی را یکی دیگر از پیامدهای هتل آپادانا ذکر کرد و گفت: براساس آمارهای داده شده در این مراسم، ۷۰ درصد شاغلان این هتل از اهالی مروودشت هستند.

از خود نشان نداد. در شب های فیروزه ای تخت جمشید از ایران همیشه سرفراز گفته شد، خوانده شد و به حماسه سرایی و شاهنامه خوانی پرداخته شد. شب فیروزه ای تخت جمشید، همچنین حال و هوای خود را با بیانات مقام معظم رهبری را که چه منشگرانه و با تدبیر از آثار تاریخی سخن گفته بودند، مزین نمود و مخاطبان خود را بهره مند ساخت.

شب فیروزه ای، که با رویکرد نشاط و امید اجتماعی و معرفی ظرفیت ها و توانمندی های ایران در شب های تابستان از یکی از اماکن تاریخی، فرهنگی و مذهبی تقدیم مشتاقان و علاقه مندان خود گردید، دو شب متوالی بهترین لحظات خود را از مجموعه جهانی تخت جمشید، پیشکش هموطنان کرد. این برنامه در ساعت ۲۱ و به مدت ۱۱۰ دقیقه از شبکه فارس و پنج تهران به صورت زنده پخش شد که این دو شبکه علاوه بر پخش از شبکه های دیجیتال از طریق ماهواره در تمام جهان نیز قابل دریافت بود.

به گزارش روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، مهمانان شب فیروزه ای تخت جمشید، محمود پاک نیت بازیگر، مهدی رستمی، نوید نیک کار، مهدی کرمی (خواننده) و دکترامیری مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در شب اول و فخرالدین صدیق شریف (بازیگر)، حجت اشرف زاده (خواننده) و مهندس مسعود رضایی منفرد مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید در شب دوم بودند

شب فیروزه ای، که با رویکرد نشاط و امید اجتماعی و معرفی ظرفیتها و توانمندی های ایران در شب های تابستان از یکی از اماکن تاریخی، فرهنگی و مذهبی تقدیم مشتاقان و علاقه مندان خود گردید.

شب فیروزه ای تخت جمشید

آنچه که در تخت جمشید دیده میشود، سنگ است. سنگهایی که هنرمندانه شکل گرفته اند. افراشته شده اند و بی باک، صبور و قهرمان تا به امروز مانده اند. بی چشم داشت نوازشی و ستایشی، خود پرده از تاریخی پس شگرف بر می دارند. سکوتی پر از حرفهای گفته و ناگفته از این مرز و بوم را در سینه دارند که نه با بغض که با افتخار از آن یاد می کنند. ستونهای افراشته، کتیبه ها، نقوش، دروازه ها و درگاهها، گلپای نیلوفر آبی و سرو های جاویدان، لوتوس های دوازده پر، هدیه آوردنگان، سربازان مادی و پارسی، رد تیشه و قلم های حجازان و دست آورد حکاکان، همچنان ایستاده و مانده اند بی هراس و غرور آفرین. گویی سفیران قسم خورده ی تاریخ ایران اسلامی مان هستند که در تخت جمشید، ظاهر و جلوه نمایی می کنند. چه زیباست دیدن این همه زیبایی و سکوت و بی هراسی آن هم در دل شب و در مکانی که مهد تمدن تاریخ ایرانیان است. تخت جمشید در شب ستودنی تر می شود، آنگاه که سایه مهتاب درخشان تر از خود، بر آسمان و زمین آرامشی وصف ناپذیر را می گستراند. تابستان امسال مخاطبان استانی و سراسر کشور برای اولین بار شاهد پخش یک برنامه زنده و مستقیم تلویزیونی از مکان زیبای باستانی و میراث جهانی تخت جمشید در شبهای پنجم و ششم مردادماه ۹۵ بودند. برنامه ای با عنوان شب فیروزه ای، که چه شاعرانه در تخت جمشید به کام چشم و دل نشست. نورپردازی کاخ ها و درگاهها، در شب های فیروزه ای تخت جمشید، تاریخ را در آیین هنر به تصویر کشید و تخت جمشید در این فضا چه دلبری که

به برنامه های آموزشی مفید و خلاق، تحقق بخشید. از این رو پایگاه میراث جهانی تخت جمشید به عنوان میزبان این همایش، مهمترین برنامه خود را به بازدید هدفمند مبتنی بر دقت و مشاهده دقیق هر کدام از کودکان یا نوجوانان شرکت کننده همراه با والدین شان اختصاص داد. بازدیدی که سعی گردید جنبه ی پرسش گرانه و کنجکاوانه، یافتن و پرسیدن، رهیافت اصلی آن باشد.

به گزارش روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید؛
ابراهیمی معاون دادستان و معاون پیشگیری از وقوع جرم دادگستری

شهرستان مرودشت، نیز در باره برگزاری چنین همایش هایی با محوریت کودک که همواره با حمایت و مشارکت معاونت پیشگیری دادستانی همراه است، اظهار داشت: اگر سایت های تاریخی و موزه ها تبدیل به مکان هایی برای یاد گیری کودکان و نوجوانان شوند و اهداف فرهنگی یک جامعه از طریق موزه ها به آنان منتقل شود، میانبری به آینده و مسیر توسعه زده شده است. وی در خصوص حفاظت و صیانت از میراث فرهنگی، توجه به اهداف پیشگیرانه از تخریب آثار باستانی و تلاش در جهت پاسداشت آن را مستلزم داشتن نگاهی بلند مدت دانست و گفت در صورتی که مسائل و موضوعات تاریخی و فرهنگی از دوران کودکی به درستی در ذهن کودکان حک شود در آینده نیز بهره بهتری برای جامعه خود خواهند داشت. گفتنی است، در این بازدید میدانی، بعد از توضیحات کارشناس موزه و راهنمایان سایت تاریخی تخت جمشید، همیاران میراث فرهنگی در مورد قدمت، مراحل مرمت و نحوه ی نگهداری آثار باستانی، سؤال های خود را مطرح و با دریافت پاسخ آشنایی نسبی در مورد گنجینه های پیشینیان به دست آوردند.

بازدید کودکان از تخت جمشید

با رویکرد آموزش حفاظت از میراث فرهنگی، تخت جمشید میزبان کودکان شد.
مدیر پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، هدف از برگزاری این همایش را با عنوان "همایش کودک - نوجوان و میراث فرهنگی"، نهادینه کردن فرهنگ حفاظت از آثار فرهنگی برای کودکان و نوجوانان برشمرد و گفت طرح همیار میراث فرهنگی در نظر دارد با طراحی برنامه های متناسب با فرهنگ ایرانی و مناسبت های مختلف ملی و حماسی، گام موثری در اشاعه فرهنگ اصیل ایرانی بردارد.

رضایی منفرد، تقویت ذائقه هنری کودکان در موقعیت ها و مناسبت های مختلف، بازدیدهای هدفمند از موزه و سایت های تاریخی را در علاقه مند سازی کودکان به فرهنگ بومی مؤثر دانست و گفت از جمله اهداف موزه ها تحقیق در آثار و شواهد برجای مانده از گذشته انسان و محیط زیست او، گردآوری و حفظ آثار، بهره برداری معنوی از آثار، ایجاد ارتباط بین این آثار به ویژه به نمایش گذاردن آنها به منظور بررسی و بهره وری معنوی از آن ها است که این امور را می توان از طریق تقویت تشکل های همیار میراث فرهنگی و پرداختن

پایان فصل سوم فعالیت‌های مشترک حفاظتی و مرمتی در مجموعه پاسارگاد

وی ادامه داد: حفاظت گران ایرانی در کنار متخصصین ایتالیایی ضمن پاکسازی رسوبات کف کاخ، اقدام به مستندنگاری وضعیت سنگ‌ها نموده و سپس ماسه سنگ‌های کف کاخ اختصاصی با استفاده از مواد و مصالح مقاوم در برابر تأثیرات محیط و همچنین سازگار با شرایط سنگ‌ها، مورد استحکام بخشی قرار گرفت.

مدیر پایگاه میراث جهانی پاسارگاد در پایان گفت: همکاری با هیأت ایتالیایی در زمینه حفاظت، از سال ۱۳۹۳ با راه‌اندازی آزمایشگاه شناخت مواد و نیز کارگاه مرمت اشیاء در محل پایگاه میراث جهانی پاسارگاد آغاز شد که این همکاری‌ها علاوه بر انجام پژوهش‌های آزمایشگاهی بر روی آثار سنگی پاسارگاد، فعالیت‌های میدانی حفاظت و مرمت در محوطه را نیز در بر می‌گیرد.

استحکام بخشی سنگ فرش کاخ اختصاصی

مدیر پایگاه میراث جهانی پاسارگاد از اتمام فصل سوم از برنامه مشترک حفاظت هیأت مرمتی ایتالیا و ایران در محوطه میراث جهانی پاسارگاد خبر داد.

حمید فدایی، اظهار داشت؛ در این فصل از برنامه مرمتی مشترک ایرانی- ایتالیایی، به استحکام بخشی کف فرش کاخ اختصاصی پرداخته شد. سنگ فرش مزبور که از قطعات بزرگ ماسه سنگ ساخته شده است و فونداسیون کاخ را تشکیل می‌دهد، تحت تأثیر عوامل محیطی بسیار فرسوده شده و در معرض هوازگی شدیدی قرار داشت و علاوه بر آن رشد گیاهان هرز و ریشه دوانی آنها به درون درزها و ترک‌ها در تسریع فرسایش موثر بود. بر همین اساس، در فصل سوم از همکاری‌ها، موضوع حفاظت از سنگ فرش کاخ اختصاصی پاسارگاد در دستور کار قرار گرفت.

بررسی پوشش سقف دو درگاه کاخ اختصاصی کوروش در مجموعه جهانی پاسارگاد

مدیر پایگاه میراث جهانی پاسارگاد از انعقاد در قالب تفاهم‌نامه‌ای منعقد فی ما بین معاونت میراث فرهنگی با مؤسسه و مرکز عالی حفاظت و مرمت رم خبر داد که بر اساس آن، قرار است ضمن انجام مرمت‌هایی که در کف کاخ اختصاصی کوروش انجام می‌شود، سقف‌های حفاظتی که هم‌اکنون روی دو درگاه دارای نقش برجسته قرار گرفته‌اند نیز بازطراحی و در پاییز سال جاری نصب شوند.

حمید فدایی در این باره گفت: در حال حاضر باقیمانده تعدادی از نقوش برجسته سنگی که عمدتاً، بر روی درگاه‌های ورودی کاخ‌های اختصاصی، کاخ بارعام و کاخ دروازه قرار دارد به دلیل اهمیت بالا با استفاده از سقف‌های موقتی مورد حفاظت قرار می‌گیرند. اما در بازطراحی مجددی که برای کارآمدتر شدن این سقف‌ها انجام شده است، در نظر داریم، این سقف‌ها در کاخ اختصاصی و کاخ دروازه با پوششی مدرن تر و بزرگتر جایگزین شوند.

به گفته وی، این سازه‌های جدید که توسط ایتالیایی‌ها ساخته می‌شود نه تنها درگاه و نقوش برجسته‌ها را در مقابل تأثیر عوامل محیطی محفوظ نگه می‌دارد، بلکه از نقطه نظر منظر، سیمای تاریخی این درگاه‌ها را نیز اصلاح خواهد نمود.

مدیر پایگاه میراث جهانی پاسارگاد در ادامه افزود: در سازه جدید به دلیل استفاده از نوع پوشش پلی‌کرناتی که جذب‌کننده بخشی از انرژی خورشیدی و از جمله اشعه UV آن است، قابلیت نصب سل‌های خورشیدی وجود خواهد داشت تا شب‌ها نورپردازی خفیفی در این بخش از محوطه انجام شود.

گفتنی است؛ بازطراحی سازه‌های پوششی برای دو درگاه کاخ اختصاصی کوروش، با همکاری مشترک ایتالیایی- ایرانی انجام شده و ساخت آن با حمایت مالی مؤسسه حفاظت عالی رم (ISCR) و همچنین شرکت لیر (Layher) که شرکتی معتبر و فعال در زمینه ساخت پوشش در محوطه‌های میراث جهانی است، در کشور ایتالیا انجام و برای نصب به ایران منتقل خواهد شد.

این در حالی است که به گفته کارشناسان مرمت، در صورت موفقیت آمیز بودن اجرای سقف‌های جدید، می‌توان از آنها در حفاظت فنی دیگر بخش‌های محوطه پاسارگاد و از جمله به منظور پوشش جایگزین برای درگاه‌های دارای نقوش برجسته در کاخ بارعام نیز استفاده نمود.

کوه میان قلعه (کوه استخر)-شمال شهرستان مرودشت، نزدیک تخت جمشید

روابط عمومی

و دیدنی دارد. در وسط دره دومی بالای کوه، یک استخر بزرگ آبی است که ۵۵ متر طول و بیست متر عرض و هشت متر عمق دارد و ظرفیت آن در حدود نه هزار متر مکعب میشود آب این استخر از آب بارانهای زمستانی و بهار تأمین میگردد است. بدنه و کف استخر از سنگهای شالوده و ملاط آهک مستحکم گردیده، دو استخر کم عرض دیگر که هر کدام تقریباً "سی متر طول و شش متر عرض و شش متر عمق دارد در امتداد این استخر ساخته‌اند که آنها نیز از سنگ و آهک ساخته شده، آب آنها پس از پر شدن به استخر بزرگ میریزد. در کنار استخر میانی یک سرو کهنسال که در حدود ده متر ارتفاع دارد و محیط تنه آن ۴ ر ۶۵ متر است برپا میباشد. این درخت یکی از سروهای کهن روزگار و چندین سده را پشت سر گذارده و در ۱۳۵ سال پیش که فلاندن آنرا دیده تقریباً "بهمن قطر و ارتفاع بوده و شکل آنرا در کتاب خود نقش کرده است. در استخر علاوه بر حوادثی که در خاطره خود دارد و تاریخ موفق به ضبط آنها نشده، پیوسته پناهگاه دلبران، و زندان امرای بنام و گردنکشان بوده است. از امرای معروفی که در این قلعه زندانی بوده‌اند: فضولیه پسر علی بن الحسن است که پس از اخراج او از پارس بدست ملک قاورد بدرگاه الب ارسلان رفت و او را برانگیخت تا لشکر بیارس کشید و باز پارس را به فضولیه داد. فضولیه سپس سر از امر شاه پیچید خواجه نظام الملک را او گرفت و در دژ استخر زندانی داشت و در همانجا نیز شورش کرد و دژ را بدست گرفت تا سرانجام او را گرفته و کشته و پوستش را پر از کاه کردند تا عبرت دیگران شود، و قوم رامانیان در تواریخ قدیمه

کوه میان قلعه یا دژ استخر از دژهای معروف و تاریخی است که در انتهای شمال غربی جلگه مرودشت، قرار گرفته است کوهی که این دژ بر فراز آن جای گرفته و دو کوه دیگر ((قلعه شکسته- اشکنون)) در مجاور یکدیگر و مانند سه گنبد، از هر کجای جلگه مرودشت و ابرج و رامجرد نمودار است و بنام سه گنبدان نامیده می شود فردوسی راجع باین سه کوه میگوید:
بسه گنبدان ستخر گزین
نشستنگه شاه ایران زمین

و در جای دیگر گفته است:

پناه دلبران ایران زمین گل است و سپید و ستخر گزین

که مقصود سخنور عالی مقام از سه دژ معروف، گل و گلاب که در کهگیلویه، و قلعه سپید یا دژ اسپید در خاک ممسنی و همین کوه استخر است.

این بلخی درباره کوه استخر و دو کوه مجاورش (سه گنبدان) مینویسد که: جمشید سه قلعه بساخت در میان شهر، و آنرا سه گنبدان نام نهاد. یک قلعه استخر و دوم قلعه اشکنون و سوم قلعه شکسته. بر قلعه استخر خزانه داشتی، و بر شکسته فراش خانه و اسباب آن، و بر اشکنون زرادخانه ...)) و در جای دیگر باز نوشته که: ((در جهان هیچ قلعه قدیم تر ازین قلعه نیست و هر احکام که صورت بندد آنجا کرده‌اند و بعد پیشدادیان آنرا سه گنبدان گفته، دو قلعه دیگر را که نزدیک آنست یکی قلعه شکسته و دیگر قلعه اشکنون، هر دو قلعه ویران است)). این بلخی راجع به استخر بالای کوه نوشته است که: ((عضدالدوله حوضی ساخته

است آنجا حوض عضدی گویند و چنانست که دره بوده است بزرگ، که راه سیل آب قلعه بر آن دره بودی، پس عضدالدوله بریختگری روی آن دره برآورد، مانند سدی عظیم و اندرون آن به ساروج و موم و روغن بیندود. بعد با کرباس و قیر چند لا بر لا در آن گرفته و احکامی کردند، که از آن یک قفیز کم عشری است و عمق آن ۱۷ پایه است که چون یکسال هزار مرد از آن بخورند یک پایه کم شود، و در میان حوض ۳۰ ستون کرده‌اند از سنگ و صاهروج، و بر سن آن حوض پوشیده و بیرون از آن دیگر حوضهای آب و مصنعهها هست و عیب این قلعه آنست که حصار منبع توان داد و سردسیر است مانند هوای اصفهان و کوشکهای نیکو و سرایهای خوش و میدان فراخ دارد ...)) راه دشوار و منحصر بفرد این کوه، آنجا را طوری مستعد ساخته که در حال حاضر هم چنانچه یک یا دو تفنگچی در راه

از اعقاب همین مرد بوده‌اند. و نیز نوشته‌اند که ابوبکر بن سعد چون بر پدر بشوید اتابک سعد او را شکست داد و در دژ استخر زندانی کرد، و پیش ازین جنگ با سلطان محمد خوارزمشاه پیمان بست که هر سال خراج فارس را بدربار بفرستد و سه دژ اشکنون در ابرج و دژ استخر و شکسته را به کوتوالان شاه خوارزم سپارد. سلجوقشاه برادر محمد شاه بن سلغر شاه برادر زاده اتابک ابوبکر در همین کوه مدتی زندانی بوده و برای رهائی خود این رباعی را مینویسد: درد و غم و بند من درازی دارد عیش و طرب تو دلنوازی دارد بر هر دو مکن تکیه که دوران فلک در پرده هزارگونه بازی دارد

چون محمد شاه اسیر گردید سلجوقشاه از دژ بگریخت و بهرامی امراء مغول بهرام ترکان خاتون برتخت پادشاهی نشست، ولی فرمانروائی سلجوقشاه بیش از چند ماهی طول نکشید و از لشکریان التاجو که از طرف ایلخان مغول مأمور دستگیری او شده بود، شکست خورد بکازرون فرار کرد و در پای دژ اسپید در سال ۶۶۲ ه. ق او را کشتند. و نیز نوشته‌اند که وقتی در سال ۶۲۰ سلطان غیاث الدین بن محمد خوارزمشاه بفارس هجوم برد اتابک سعد زنگی چون تاب مقاومت نیاورد در همین قلعه پناهنده شد. شاه اسمعیل صفوی را نیز نوشته‌اند که در اوان کودکی زندانی این دژ بوده است. تفصیل واقعه از این قرار است که شاه اسمعیل فرزند شیخ حیدر و عالم شاه بیگم دختر اوزون حسن در سال ۸۹۱ هجری بدینا آمد. یکسال از تولدش نگذشته پدرش در جنگ با شروانشاه و آق قویونلوها کشته شد. او یکسال داشت و با دو برادرش سلطانعلی و سلطان ابراهیم بدست یعقوب پسر اوزون حسن آق قویونلو گرفتار گردید چون مادر آنها خواهر یعقوب بود سلطان از کشتن آنها صرفنظر کرد و در سال ۸۹۴ هجری آنها را باستخر فارس تبعید کرد و در همین کوه استخر زندانی نمود. در سال ۸۹۸ هجری فرمان امیر رستم پادشاه آنها را با احترام از زندان رهائی داد و به تبریز آورد و روانه اردبیل نمود.

بالا رفتن به کوه قرار بگیرد، دیگر به هیچوجه دست یافتن به بالای کوه میسر نخواهد بود، و حتی با سنگ اگر به مهاجم حمله شود، قادر ببالا آمدن نخواهد بود، زیرا فقط یک راه باریک و خطرناک دارد که از وسط کوه ببالا میرود و پیدا کردن این راه جز به کمک راهنما، میسر هر راهگذر نخواهد بود. از جاده یعنی آنجائیکه با اتومبیل میتوان تا پای کوه رفت (از راه روستای بنی یکه) دو ساعت تمام طول میکشد که ببالا روند با آنکه بلندی خود کوه از سطح جلگه در حدود چهار صد متر بیش نیست ولی حدود یک فرسخ باید از کوه بالا رفت، چند متری مانده ببالای کوه آثار پلکانی دیده میشود که از کوه تراشیده‌اند. در بالای کوه سه دره خاکی هر کدام بطول تقریباً یک کیلومتر بموازا یکدیگر از شرق بغرب دیده میشود که مستعد برای زراعت دیم (بدون آب) میباشد. و بطوریکه اظهار میدارند در سالهای نا امنی اشخاصی که در پناه این دژ بسر میبردند، در همانجا زراعت میکردند. رود کر از دامنه غربی این کوه در بستر مارپیچی خود بی سر و صدا میگردد و اراضی مرتب و منظم زراعتی اطراف، از بالای کوه منظره بس زیبا

میراث بان

اعلام جرائم علیه میراث فرهنگی

یگان حفاظت

حوزه یگان حفاظت میراث فرهنگی و گردشگری

به همت نیروهای یگان حفاظت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری شهرستان مرودشت و مجموعه جهانی تخت جمشید:

کشف چندین دستگاه فلزیاب، شناسایی و انهدام باند حفاران غیر مجاز، ممانعت بیش از ۲۰ مورد ساخت و ساز غیر مجاز در محدوده حریم درجه ۱، ۲ و ۳ از جمله خبرهای حوزه یگان حفاظت میراث فرهنگی و گردشگری در تابستان ۹۵ بود.

حفاری های غیر مجازی که ناکام ماند.

به گزارش روابط عمومی پایگاه میراث جهانی تخت جمشید، مجرمانی که قصد حفاری در محدوده حریم میراث فرهنگی شهرستان مرودشت را داشتند، به همت مأمورین یگان حفاظت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری مرودشت با ۲ دستگاه فلزیاب دستگیر شدند. در جریان بازجویی های اولیه و اخذ اظهارات متخلفان، معلوم گردید که افراد دستگیر شده، قصد حفاری غیرمجاز به قصد تحصیل اشیاء عتیقه با دستگاه های مکشوفه را داشتند. یگان حفاظت اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری شهرستان مرودشت و مجموعه جهانی تخت جمشید در این مورد و چندین مورد مشابه از حفاری های غیر مجاز، پس از مستندسازی پرونده از سوی واحد حقوقی، علیه متهمان اعلام شکایت نموده و هم اکنون این پرونده ها در حال سیر مراحل قانونی می باشد. همچنین بر اساس گزارشات واصله به یگان حفاظت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری مرودشت از یک مورد حفاری غیر مجاز در ارتفاعات کامفیروز، نیروهای یگان حفاظت، بلافاصله با هماهنگی و همکاری نیروی انتظامی شهرستان و گروه صخره نوردی و کوهنوردی به محل اعزام و ضمن بررسی مکان مورد نظر که توسط حفاران غیر مجاز، حدود پنجاه متر حفر شده بود، نسبت به ترمیم و سامان بخشی مکان مورد نظر اقدام و ادامه فعالیت و حفاری غیرمجاز متخلفان را متوقف کردند. این در حالی است که نیروهای یگان حفاظت که به قطع و یقین میراث بانان این مرز و بوم به شمار می روند در حین گشت زنی در حوزه استحفاظی خود، قریب به ۱۰ مورد تخلفات حریم را گزارش و در مواردی هم موفق به دستگیری افراد خاطی شدند.

رنج سودای گنج

فرمانده یگان حفاظت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری فارس:

کشف و ضبط ۴ دستگاه فلزیاب و دستگیری افراد متخلف در این رابطه، جلوگیری از ۲۰ فقره ساخت و ساز غیرمجاز در حریم در شش ماه اول سال شهرستان مرودشت نشان از توانمندی و عزم جدی برای مقابله با سودجویان فرصت طلب دارد.

اینکه سودای یافتن گنج و طلا چه زمانی در گوشه و کنار این سرزمین به پایان برسد را خدا می داند، اما آنچه مشخص است اینکه تا عده ای هستند که بخواهند به خیالات ذهنی شان در مورد یافتن گنج پاسخ بدهند، قطعاً هستند کلاهبرداری هم که به هر ترتیب، روش های سرکیسه کردن این افراد را مرور کنند. فصلنامه مهر پارسه، فلسفه گنج و گنج یابی و نوع برخوردی که با افراد خاطی در این حوزه میگردد را از فرمانده یگان حفاظت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان فارس جویا شد و پاسخ هشدار گونه ای که سرهنگ عیدی پور در این باره داد:

استان فارس بخصوص شهرستان مرودشت گاهواره تمدن و فرهنگ غنی نیاکان خردمند این مرز و بوم کهن است که به رغم آسیب و گزند فراوان، همچنان مانند نگینی در قلب ایران اسلامی می درخشد. وی اظهار داشت بی شک این موارث ارزشمند فرهنگی مایه مباهات و جلوه گر غرور ملی و سربلندی است که شایسته است آن را پاس داشت و به نسل های آینده سپرد. سرهنگ عیدی پور خاطر نشان کرد یگان حفاظت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری فارس امیدوار است در راستای انجام وظایف خود مبنی بر حفظ و نگهداری موارث فرهنگی، بناها و در مجموع آثار بجای مانده از گذشتگان زمینه ای فراهم نماید. تا ضمن برانگیختن غرور ملی و اسلامی در نسل جوان موجب تنویر افکار عمومی و مشارکت

آحاد مردم را در حفظ و حراست از آثار تاریخی نهادینه کند. وی با بیان اینکه اخیراً شرکت ها و یا افراد سوگو با تبلیغات گسترده و غیرقانونی در خصوص فروش دستگاههای فلزیاب در فضای مجازی و یا با چاپ بروشور و پخش تراکت و غیره اقدام به فریب افراد ناآگاه و یا توهم گرا نموده و به نوعی از غفلت جوانان ناآگاه و عجول که می خواهند یک شبه راه صدساله را طی نمایند، استفاده نموده و مبادرت به فروش دستگاه فلزیاب با آنان می کنند. غافل از اینکه به موجب ماده واحده مصوب ۷۹/۱۲/۱۵ که به تصویب شورای نگهبان هم رسیده است ساخت، خرید، فروش، نگهداری حمل و واردات دستگاه فلزیاب منوط به اخذ مجوز از سازمان میراث فرهنگی می باشد. و متخلفان از مفاد این قانون به ضبط و مصادره دستگاه مذکور محکوم می گردند و چنانچه دستگاه فوق در امر حفاری غیرمجاز به قصد کشف اموال فرهنگی تاریخی مورد استفاده قرار گیرد علاوه بر مجازات فوق مرتکب، به حبس از یک سال تا سه سال محکوم می شود. لذا می طلبد که شهروندان عزیز به خصوص جوانان، فریب تبلیغات سوء و وسوسه برانگیز فرصت طلبان سودجو را نخورند چرا که به سرنوشت فوق دچار می شوند. بعنوان مثال کشف و ضبط ۴ دستگاه فلزیاب توسط مأمورین دلسوز و پر تلاش یگان حفاظت شهرستان مرودشت با همکاری مأمورین زحمت کش نیروی انتظامی و همچنین دستگیری ۶ نفر در همین راستا و جلوگیری از ۲۰ فقره ساخت و ساز غیرمجاز در حریم در شش ماه اول سال در این شهرستان نشان از توانمندی و عزم جدی برای مقابله با سودجویان فرصت طلب دارد.

فرمانده یگان حفاظت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری فارس در خاتمه گفت: یگان حفاظت استان با هماهنگی مدیر کل و دیگر مبادی ذیربط به منظور ارتقاء ضریب حفاظتی و پیشگیری از جرائم علیه میراث فرهنگی و تجاوز به حریم سه گانه تخت جمشید و شهرستان مرودشت که از حساسیت ویژه و بالایی برخوردار است، ضمن ارزیابی و نیازسنجی این خطه از دیار فارس، با تفکیک مسئولیت ها در یگان حفاظت شهرستان مرودشت و انتصاب افراد مسئولیت پذیر و متعهد، رویکرد جدیدی را در حوزه صیانت از حریم میراث فرهنگی ارائه داده است. وی این نوید و دلگرمی را به همگان و به ویژه شهروندان مرودشتی و تشکل های مردم نهاد و میراث دوست داد که با حضور افراد شایسته در یگان حفاظت در سایه تعامل و همکاری و مساعدت دستگاه قضایی و انتظامی شاهد اقدامات پیشگیرانه و برخورد های قاطع با متجاوزین به حریم و جرائم علیه میراث فرهنگی خواهیم بود.

وی همچنین اظهار داشت: بنا بر تصمیمات اتخاذ شده در راستای ارتقاء ساختار یگان حفاظت مجموعه تخت جمشید و حریم آن، آقای روح اله خالیدیان به عنوان مسئول حریم سه گانه تخت جمشید به منظور نظارت بر ساخت و سازهای غیرمجاز، تغییر کاربری و تجاوز به حریم، اجرای احکام در حوزه حریم و اعزام عوامل گشت و آقای مسعود حیدری به عنوان مسئول یگان حفاظت از مجموعه های چهارگانه حوزه مرودشت (تخت جمشید، نقش رستم، نقش رجب و شهر استخر)، نظارت بر مأموریت هایی از قبیل کاوش و کشف اشیاء فرهنگی- تاریخی، خرید و فروش غیر قانونی اشیاء تاریخی و مواردی از این قبیل، انتصاب که ضمن تأکید بر تعامل بسیار نزدیک و سازنده مسئول حریم و مسئول یگان حفاظت با رئیس اداره میراث فرهنگی شهرستان، مدیریت پایگاه پارسه - پاسارگاد و فرمانده انتظامی شهرستان، گفت: امیدواریم شاهد ارتقاء عملکردهای حفاظتی و صیانتی بیش از پیش در حوزه میراث فرهنگی باشیم.

یادمان

پیام معاون میراث فرهنگی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور برای نکوداشت پروفیسور شهبازی: **شهبازی در معرفی بهتر حقیقت**

مرحوم شهبازی فردی بود که زحمات فراوانی کشید تا حقیقت فرهنگ ایرانی را بهتر معرفی کند. او انسانی بود که در مجموع در فرازهای بالاتری نسبت به بقیه حرکت می کرد. برجستگی پروفیسور شهبازی به خاطر زحماتی بود که سعی در دقیق کردن موضوعات مربوط به تاریخ هخامنشی داشت. وی حتی کارهای پژوهشگران خارجی را دقیق بررسی می کرد، چون فرهنگ این سرزمین را می شناخت. چون زبان شناسی می دانست و ریشه واژه ها را بلد بود، به دقت آنها را اصلاح می کرد و مطالبی را که پیش از او در پارسه- پاسارگاد به اشتباه وجود داشت را اصلاح می کرد. انصافاً کتاب راهنمای مستند تخت جمشید پروفیسور شهبازی به همین دلیل بسیار دقیق است و مشابه دیگری ندارد. ایشان همچنین در زمینه آموزش و تربیت شاگردان و انتقال اطلاعات خود به آنان زبانزد همه کارشناسان است. وی شاگردان زیادی را به جامعه علمی ایران معرفی کرد. از جمله ویژگی های بارز ایشان، بازتاب فرهنگ ایرانی در رفتارشان هم به لحاظ انسانی و هم عاطفی بود. وی به جوان هایی که در حوزه مطالعات تاریخی و باستانشناسی فعال بودند روحیه می داد و می گفت شما خلاق هستید و فرهنگ ایران را نسبت به محققان خارجی بهتر می شناسید. شما از خیلی خارجی ها که در ایران کار کردند بهتر می توانید باشید، چون شما فرهنگ کشور خودتان را بهتر می شناسید.

۲۵ تیرماه سالروز درگذشت ایران شناس برجسته پروفیسور علیرضا شاپور شهبازی بود. دکتر شهبازی در ۱۳/شهریورماه ۱۳۲۱ در شیراز، زاده شد. وی یکی از مفخر بزرگ ایران محسوب میشود. او جزء بهترین هخامنشی شناسان جهان بود که در راه شناخت این دوره از تاریخ ایران زحمات فراوانی کشید.

پروفیسور علیرضا شاپور شهبازی

آنانی که وقتی هستند نیستند وقتی که نیستند هستند
دکتر شریعتی در کلامی نغز، از کسانی سخن می گوید که عظمت و دامنه خدمتشان به این مرز و بوم، در قالب هیچ کلام جای نمیگیرد.
او از شگفت انگیز ترین آدمها می گوید. همان هایی که در زمان بودنشان چنان قدرتمند و با شکوه اند که ما نمی توانیم حضورشان را دریابیم. اما وقتی که از پیش ما میروند نرم نرم آهسته آهسته درک می کنیم. باز می شناسیم. می فهمیم که آنان چه بودند. چه می گفتند و چه می خواستند. ما همیشه عاشق این آدمها هستیم. هزار حرف داریم برایشان. اما وقتی در برابرشان قرار می گیریم قفل بر زبانمان می زند. اختیار از ما سلب می شود. سکوت می کنیم و غرقه در حضور آنان مست می شویم و درست در زمانی که می روند یادمان می آید که چه حرفها داشتیم و نگفتیم. شاید تعداد اینها در زندگی هر کدام از ما به تعداد انگشتان دست هم نرسد.
این مشاهیر همان هایی هستند که به فرموده رودکی: از شمار دو چشم یک تن کم، وز شمار خرد هزاران بیش

وی در این باره صدها مقاله به چاپ رساند و نشریات فراوانی را پایه گذاری کرد. شهبازی یکی از دانشمندان تاریخ ایران بود و او را به عنوان یکی از بزرگترین هخامنشی شناسان جهان می شناسند. شاپور شهبازی نه تنها در دوره هخامنشی؛ بلکه در دوره های ساسانی و اسلامی نیز یکی از صاحب نظران ایرانی محسوب می شود. آثار مرحوم شهبازی بزرگترین یادگاری اوست. شهبازی در طول دوران زندگی اش بیش از ۱۷ کتاب و قریب به ۱۵۰ مقاله به انگلیسی، فارسی و آلمانی درباره تاریخ هخامنشی و تاریخ تمدن فرهنگ ایران نوشته است. تعداد این آثار خود بزرگترین گواهی دانش و فعالیت های پژوهشی مرحوم شهبازی است. او تا پایان زندگی دست از نوشتن و تحقیق و پژوهش بر نداشت. نوشته های مرحوم شهبازی امروز در حالی به عنوان مهمترین منابع برای هخامنشی شناسان جهان مورد استفاده قرار گرفته است که هنوز برخی از کتاب ها و مقاله های این دانشمند فقید به زبان فارسی ترجمه نشده است. استاد بزرگ «شاپور شهبازی را پدر بزرگ پارسه- پاسارگاد می دانند. او به دلیل کارهای فراوان و تألیفات بسیار خوبی که در رابطه با تاریخ ایران باستان و بویژه تاریخ هخامنشی و محوطه های پارسه- پاسارگاد انجام داده بهترین مرجع هخامنشی در ایران و جهان است. پروفیسور شهبازی به عنوان یک متخصص شناخته شده ی بین المللی، آخرین سالهای عمرش را نیز به عنوان مشاور عالی و علمی بنیاد پژوهشی پارسه- پاسارگاد، همچنان نقش آفرین و پیشواز در پژوهش ها و اقدامات صورت گرفته در تخت جمشید و پاسارگاد بود و شاگردان زیادی را به جامعه علمی ایران معرفی کرد. پیکر زنده یاد پروفیسور «علیرضا شاپور شهبازی» در آرامگاه حافظیه شیراز و در قطعه مشاهیر فارس به خاک سپرده شده است

یادمان

از خود به یادگار گذاشته اند؛ همواره یادشان را در اذهان دوستداران این میراث جهانی جاودانه نموده است. دکتر محمد حسن طالبیان معاون میراث فرهنگی مرداد ۱۳۹۵
۲۲ مرداد ۱۳۶۸ خاطره از دست دادن استادی را در تاریخ خود رقم زد که خدمات بی شائبه ای را در حوزه میراث فرهنگی به این مرز و بوم ارائه داده است. این روز برابر با سالروز خاموشی استاد علی سامی، باستانشناس نامدار ایران است. وی در طول زندگی علمی خود آثار گرانبهایی در زمینه تاریخ ایران باستان از خود به یادگار گذاشت و هرکه بخواهد در تاریخ، تمدن و فرهنگ ایران باستان این مرز و بوم کاری انجام دهد ناگزیر است از این آثار بهره جوید. زنده یاد علی سامی در سال ۱۲۸۹ ش در شیراز متولد شد. وی فرزند آقا بزرگ از شاعران و نقاشان شیراز است. علی سامی پس از تحصیل ابتدایی و متوسطه در سال ۱۳۰۸ به استخدام آموزش و پرورش درآمد و به عنوان دبیر تاریخ و جغرافیا در مدارس شیراز مشغول تدریس شد و پس از آن به مدیری مدرسه و تصدی دانشسرای مقدماتی ارتقا یافت. پس از آن در رشته ادبیات و باستان‌شناسی و تاریخ مشغول تحقیق شد و در این رشته از دانشگاه آزاد آسیایی درجه دکتری افتخاری دریافت کرد، سپس وارد وزارت فرهنگ شد و از سال ۱۳۱۵ نیز به تعمیرات ابنیه تاریخی شیراز پرداخت. در همین زمان، آرامگاه حافظ ساخته شد و موزه پارس و آرامگاه خواجهی کرمانی و مسجد جامع عتیق مرمت شدند. سپس به ریاست بنگاه علمی و حفاری تخت جمشید و بعد به سمت ریاست اداره باستان‌شناسی فارس منسوب شد.

وی بیش از سی جلد کتاب نوشت که مهمترین آنها عبارتند از: آثار تاریخی جلگه مرو، دشت، پارس در عهد باستان، پاسارگاد یا قدیمی‌ترین پایتخت کشور شاهنشاهی ایران (۱۳۳۰)، این کتاب بعدها در سال ۱۳۷۵ تحت نام پاسارگاد، پایتخت و آرامگاه کورش هخامنشی «ذوالقرنین» که از سوی بنیاد فارس شناسی به چاپ رسیده که در این کتاب یافته‌های باستان‌شناسی درباره پاسارگاد را شرح داده است، تمدن هخامنشی، تمدن ساسانی، شیراز شهر جاویدان، نقش ایران در فرهنگ اسلامی، مقام دانش در ایران باستان، روزها و یادها

از اشیای کشف شده توسط علی سامی، می توان به سرستون عقاب، صفحه لاجوردی با نقش عقاب، پیکر سنگ نشسته نیمه تمام، پیکره ی شیر از سنگ لاجورد، سر ستون شیر، شیر مفرغی کوچک، تکه ای از روکش زرین در آپادانا و ... نام برد.

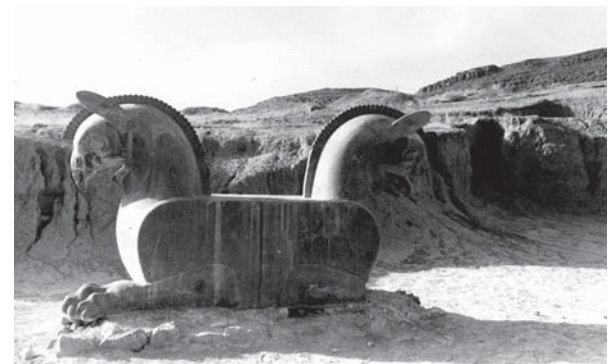
استاد سامی در ۲۲ مرداد ۱۳۶۸ در گذشت. روحش شاد شادروان "فریدون توللی" درباره سامی چنین می گوید:

همکار سخت‌کوش من، آن سامی بصیر
عمر عزیز بر سر این معرفت نهاد
پاسارگاد، شاهد این خدمت است و جد
از شاخ علم، بس ثمر پر بها گرفت
تا در قلوب قوم هنر دوست، جا گرفت
کز پیش چهره، پرده ظلمت فرا گرفت

استاد علی سامی

هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد به عشق
ثبت است در جریده عالم، دوام ما
زنده یاد استاد علی سامی : «... من دوست دارم که خاطره‌ام برای انسانهایی که دوستشان می‌دارم و برایشان اهمیت قائلم، باقی بماند. آدمی نباید گذشته‌های خوب را از یاد ببرد و قلم فراموشی بر آنها بکشد. یادبودهای گذشته چون فرشتگانی هستند که نیمی از چهره‌شان لبخند و نیمی دیگر اندوه، می‌پراکنند.»

پیام معاون میراث فرهنگی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور برای نکوداشت علی سامی :

بزرگان و خدمتگزاران واقعی فرهنگ و هنر، همواره خدمات ارزنده ای را به جامعه ارزانی داشته، یاد و خاطره شان همیشه در ناآگاهی از اقدامات شان در هاله ای از ابهام فرو می رود. استاد علی سامی مردی با فضایل سودمند اخلاقی در فرهنگ فارس، برای فرهنگ ایران، نمونه بارزی از این افراد بود. علی سامی آموزگار شیفته فارس، شیراز و دلبسته فرهنگ پایدار ایران زمین بود. در زمان ریاست تخت جمشید، آرزوی هر ایرانی میهن پرست را در صیانت از آثار پر افتخار نیاکان مان برآورده نمود. آن مرحوم همواره درباره این آثار، عاشقانه مطالعه می کرد و تدریس و تألیف در آن رشته، سنجش خوبی از پابندی او به مفاخر گذشته است. خدمات ارزنده ایشان روزگار خوشی را برای آثار و ابنیه های فارس چون آرامگاه حافظ، آرامگاه خواجهی کرمانی، مسجد جامع عتیق، آرامگاه سیبویه، آستانه مقدس شاهچراغ(ع) و ... به ارمغان آورد. اما تنها تاریخ فرهنگ ایران زمین مورد توجه استاد نبوده است و مطالعات و تحقیقات ایران بعد از اسلام نیز مورد توجه خاص استاد علی سامی، بوده است. کتاب معروف ایشان با نام «نقش ایران در فرهنگ اسلامی» کوششی است بی همتا در معرفی آثار و آراء شخصیت های بزرگ ایران اسلامی. یاد و خاطره استاد علی سامی را گرامی داشته و اذعان می داریم اگر چه نام ایشان در سطره ارزش های فرهنگی چندان انعکاسی نیافت، آنچنان که باید و باشد، اما اقدامات ارزشمندی که

یادمان

او نخستین ترجمه فارسی فرمان کوروش بزرگ (منشور کوروش) را از روی مولاژی از اصل منشور، همراه با نسخه برداری جدید انجام داد.

کتاب گل نبشته‌های باروی تخت جمشید پژوهشی است بر روی صد و پنجاه گل نبشته‌ای که مؤسسه شرقی دانشگاه شیکاگو در سال ۱۳۲۷ خورشیدی به ایران پس فرستاد. علاوه بر این مقدار تعدادی از گل نبشته‌هایی که در بخش تاریخی موزه ملی ایران نگهداری می‌شوند و گل نبشته منفرد دیگری از باروی تخت جمشید برای نخستین بار بازخوانی و به همراه تصاویرشان منتشر شدند.

این گل نبشته‌ها اسناد اداری و مالی هستند بین سال‌های سیزدهم (۵۰۹ پ. م) تا بیست و هشتم (۴۹۴ پ. م) پادشاهی داریوش بزرگ، که در آن‌ها به حمل و نقل کالا، دریافت، جابه‌جایی، ذخیره و پرداخت کالا در ازای حقوق کارگزاران، مسافران و کارگران دولتی در ایالت پارس اشاره شده‌است.

این کتاب در هشتمین دوره جایزه کتاب فصل ویژه آثار منتشره در زمستان سال ۱۳۸۷ در حوزه زبان و در بخش زبان‌های باستانی به عنوان کتاب برتر شناخته شد.

پروفسور ارفعی درباره منشور کوروش به عنوان بخشی از تاریخ، فرهنگ و تمدن کشورمان و موفقیت وی در ترجمه مستقیم آن از زبان اصلی به زبان فارسی اینچنین می‌گوید:

((منشور کوروش نه تنها بخشی از تاریخ ایران زمین است بلکه به عنوان بخشی از تاریخ جهان به شمار می‌آید. بنابراین نمی‌توان آن را تنها به ایران نسبت داد چراکه تنها به تاریخ ایران تعلق ندارد. درباره اهمیت منشور کوروش و آن چیزی که او در این کتیبه ذکر کرده

استاد عبدالمجید ارفعی

۹ شهریور ماه، گرامیداشت زاد روز پروفسور ارفعی
به پاس عشق و ورزی بی بدیل ایشان:

تنت به ناز طیبیان، نیازمند مباد

عبدالمجید ارفعی (زاده ۹ شهریور ۱۳۱۸ در اوز فارس) پژوهشگر و متخصص زبان‌های باستانی اکدی و ایلامی، ایلام‌شناس و از آخرین بازماندگان مترجم خط میخی ایلامی در جهان و از مهم‌ترین کتیبه‌خوانان ایرانی است و برخی از لوح‌های گلی تخت جمشید با تلاش وی ترجمه شده‌است. عبدالمجید ارفعی نخستین مترجم استوانه کوروش بزرگ از زبان اصلی بابلی نو به فارسی است. بسیاری از لوح‌های گلی تخت جمشید و متن‌های حقوقی بین‌النهرین از روی کتیبه‌های تاریخی با تلاش دکتر ارفعی ترجمه شده‌است.

عبدالمجید ارفعی سابقه همکاری با بنیاد پژوهشی پارسه و پاسارگاد و بنیاد پژوهشی شوش را در کارنامه خود دارد. همکاری او با بنیاد پژوهشی پارسه پاسارگاد، منجر به خوانده شدن کتیبه‌های خزانه تخت جمشید شد که در موزه همان‌جا نگهداری می‌شد.

است باید به چند سطر اشاره کنم که از اهمیت بسیاری برخوردار است.

منشور کوروش توسط فرهیخته‌ای بابلی نوشته شده است و خواه ناخواه این کتیبه تحت تأثیر فرهنگ بین‌النهرینی قرار گرفته است. مهم‌ترین نکته قابل توجهی که ما تنها در این کتیبه به آن بر می‌خوریم و در هیچ کتیبه‌ای قبل و بعد آن دیده نمی‌شود این است که وقتی کوروش بابل را فتح می‌کند فرمان صلح را به تمام شهرها می‌فرستد تا مردم و ساکنان این شهرها در آسودگی کامل زندگی کرده و مطمئن باشند که دیگر خطری متوجه آنها نیست. آن جنگ و جدال‌های سالانه‌ای که از اوایل هزاره اول پیش از میلاد تا زمان فتح بابل ادامه پیدا کرد در این هنگام متوقف می‌شود. تا پیش از آن پادشاهان آشور اول و پادشاهان بابل زمانی که به این طرف و آن طرف حمله می‌کردند با غنایم بسیار بازگشته و حتی مردم سرزمین‌های اشغالی خود را به سرزمین‌های دیگر کوچ می‌دادند.

پیشینه

چرخانده بودند کنترل و به پایین منتقل می کردند آنان سعی می کردند تا پیش از انتقال سنگ به تخت گاه تخت جمشید بر اساس سفارش معماران ، طرح های اولیه به ویژه برای سرستون، ستون و پایه ستون را در همان پایین معدن اجرا کنند و وزن سنگ را برای حمل و نقل کاهش دهند. برای نمونه در معدن و محل استخراج سنگ های کوه رحمت، در شمال شرقی تخت گاه تخت جمشید، دو سر ستون نیمه تمام وجود دارد که شکل کلی آنها پس از تراش اولیه مشخص گردیده است.

وزن فعلی هر یک از این قطعات حدود ۳،۵ تن است و احتمالاً آنها را از سنگ هایی با وزن حداقل ۵ تن تراشیده اند. وزن هر یک از این سرستون ها پس از تراش نهایی در تخت گاه تخت جمشید به حدود ۱۶۰۰ کیلوگرم می رسیده است.

چگونگی حمل و نقل و مسیرهای انتقال سنگ به تخت جمشید، مشخص نیست، اما بر اساس فرضیه های موجود و شواهد سنگ تراشی در دیگر کشورها از جمله مصر و آشور ، به نظر می رسد که کارگران با قراردادن سنگ بر روی تنه درخت های قطور و شناور کردن آنها در مسیرهای آبی و یا با استفاده از غلطک ها و ارابه های چوبی در مسیرهای خاکی می توانستند سنگها را با کمک نیروی انسانی و یا حیوانات بارکش جابه جا کنند.

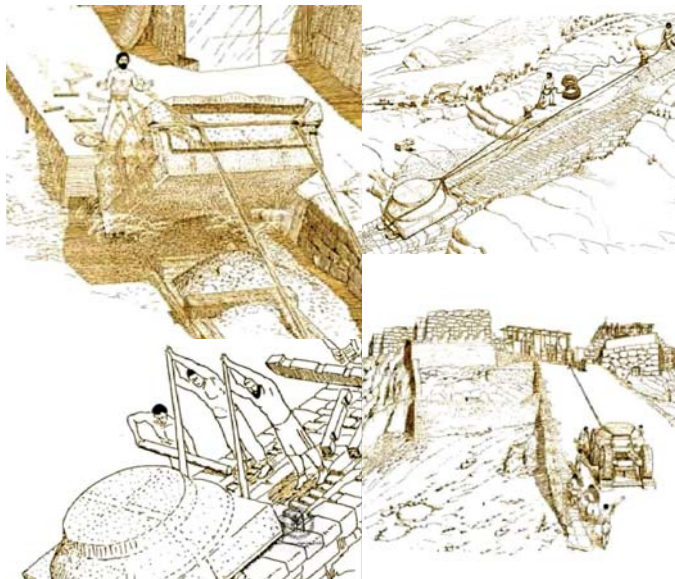
در زاویه شمال غربی تخت جمشید، بخشی وجود دارد که مشخص است سنگ های کوهپایه آن عمداً برداشته نشده و از آنجا به آسانی می توان بر روی تخت گاه گام نهاد و به احتمال یقین، هخامنشیان از این مکان برای انتقال سنگ به تخت گاه استفاده می کرده اند.

در مسیر راهی که دروازه همه ملل را به کاخ نیمه تمام ارتباط می دهد و به خیابان سپاهیان معروف است، قلمه ستون های دیگری وجود دارد که احتمالاً کارگران هخامنشی در حال انتقال آنها بوده اند. سنگ تراشان به خوبی می دانستند که برخی از این قطعات به ظاهر سالم در اصل دارای رگه های آهکی و سیلیسی هستند . این رگه های پراکنده در سرتاسر قطعه می توانستند در اثر ضربه، فشار و یا شرایط مختلف آب و هوایی دهان باز کنند و به سنگ آسیب بزنند. بنابراین سنگ تراشان با استفاده از بست های آهنی از گسترش و باز شدن این رگه ها در آینده جلوگیری می کردند.

معمای سنگ در تخت جمشید

پیوسته اند و به راحتی می توان قطعات بزرگ و بدون درز و ترک را از این کان بیرون کشید. همچنین در مطالعات مشخص شد سنگ آهکی مایل به سیاه که عمدتاً در بنای کاخ تچر یا کاخ داریوش به کار رفته از کان مجدآباد واقع در ۴۰ کیلومتری جنوب غربی تخت جمشید استخراج گردیده است. دانه های ریز و فشرده این کان باعث استحکام و دوام بیشتر آن می شود و از صیقل پذیری بهتری نیز برخوردار می گردد. بازتاب فوری که از این سنگ پس از صیقلی شدن حاصل می شود سبب شد تا از کاخ تچر با نام تالار آینه نیز در دوران اخیر یاد کنند. در یکی از کوهپایه های شمال غربی تختگاه می توانیم شیارهایی را که کوهبران هخامنشی برای آزاد کردن قطعات سنگ ایجاد کرده اند به خوبی ببینیم. بر روی جداره های هر دو طرف سنگ ها رد کنر که برای برش آن استفاده گردیده ، بصورت مورب باقی مانده است. کوهبر داخل این شیارها که حدود ۴۵ سانتی متر پهنا دارد به جلو حرکت می کرده و سنگ را با کنر برش می داده است. اصولاً دو روش استخراج در این معدن شناسایی شده است. در روش اول معدن کاران با کنر راهروهایی را میان تخته سنگ ها درست می کردند و عمودی پایین می رفتند که نمونه آن را می توان در معدن سیوند به وضوح مشاهده کرد. معدن سیوند در کوه شمالی سیوند در ۱۸ کیلومتری شمال شرقی محوطه باستانی تخت جمشید قرار دارد و رودخانه پولوار یا سیوند در شرق آن، این کوه را از میدان سیدان جدا می سازد. کوه بران اندازه قطعات و یکپارچه بودن سنگ را در حدی انتخاب می کردند که امکان خرد شدن آن بسیار کم باشد. برای استخراج بهینه قطعات که گاه ارتفاع آن ها تا ۱۲ متر می رسید در قسمت زیرین سنگ شیاری به عمق ۱۰ تا ۱۵ سانتی متر حفر می کردند که در حقیقت نشان دهنده مرز بی ثبات قطعه سنگ بود، سپس با بکار گیری گوه های سنگین سنگی فشار نسبتاً یکنواختی را بر دیواره سنگ، وارد می آوردند.

سرانجام فشار زیاد ناشی از گوه و شکل خاص آن باعث شکسته شدن قطعه سنگ از مرز بی ثبات آن می شد. در روش دیگر استخراج ، معدن کاران هخامنشی برای کندن تخته سنگ ها، اول بر لبه صخره های پهن قسمتی بی زبره را تعیین می کردند، با کنر، قلم، تیشه و قلم های مخصوص، گودال هایی به عمق حدود ۶۰ سانتی متر در فواصل معین می کردند و سپس در آنها گوه هایی از چوب خشک می گذاشتند و بر رویش آب می ریختند. آب گوه ها را منبسط می کرد و با ایجاد فشار باعث جدا شدن قطعه سنگ مورد نظر می شد. معدن کاران در مواقعی نیز از گوه های فلزی استفاده می کردند و با ضربه های چکش ، فشارهای یکنواختی را بر سنگ وارد می آوردند تا از محل گوه گذاری جدا شود. سنگ بران تکه سنگ های بزرگ جدا شده از کوه را با استفاده از شیب کوه بر روی بستری که از سنگ ریزه پوشیده شده بود به حرکت در می آوردند و آنها را با کمک طنابهای ایلیایی که در اطراف تنه درخت های قطوری

برگرفته از شگفتی های تخت جمشید با نخستین نگاه به تخت جمشید و معماری آن در می یابیم که هخامنشیان برای ساخت این بناهای با شکوه از سنگ که ماده ای شکیل ، زیبا و با دوام است استفاده فراوان کرده اند، اما بلافاصله این سؤال در ذهنمان شکل می گیرد که آنها از کجا این حجم عظیم سنگ را تهیه کرده اند؟

با توجه به وسعت و پراکندگی معدن سنگ و متفاوت بودن ساختار آنها، چگونه سنگ را ، چه از دید زمین شناختی و چه از دید خصوصیات فیزیکی و مواد متشکله ارزیابی و انتخاب کرده اند؟ اصول استخراج سنگ و حمل آن به چه صورتی بوده است؟ چگونه و با چه ابزاری سنگ را تراش می داده اند؟ و بالاخره اینکه چگونه از سنگ محافظت کرده اند؟ پاسخ به این پرسش ها همواره از بحث برانگیزترین بخش های باستان شناختی دوره هخامنشی است و ما در این نوشتار با توجه به پژوهش های دانش وران صاحب نظری همچون ارنست هرتسفلد، کارل نیلاندر، دیوید استروناخ، مایکل رف و علیرضا شاپور شهبازی به بررسی این موارد خواهیم پرداخت.

پژوهش های صورت گرفته بر روی سنگهای مجموعه تخت جمشید نشان می دهد که سنگهای به کار رفته در بناها بیشتر بر دو نوع اند. سنگ های آهکی به رنگ خاکستری روشن با سنگواره های دوره کرتاسه میانی و دیگری سنگ آهکی ولی سخت تر و فشرده تر از سنگ اولی و به رنگ خاکستری مایل به سیاه.

و فور سنگ آهک در منطقه و نبود سنگ مناسب دیگر برای ساخت و ساز ، شکل پذیری سنگ آهک، وجود لایه های توده ای حجیم و یکپارچه سنگهای آهکی در کان ها و بالاخره امکان ایجاد سطوح صاف و صیقلی بر روی سنگ های آهکی از عمده دلایل استفاده هخامنشیان از سنگ های آهکی در تخت جمشید است. پس از پژوهش و مطالعه سنگ شناختی و دیرینه شناختی نمونه سنگ های معدن و بنای تخت گاه تخت جمشید مشخص شد که سنگ های آهکی خاکستری روشن از ۴ معدن واقع در پوزه شمالی کوه مهر استخراج گردیده اند و از سنگ های آن در ساخت اغلب بناها به کار رفته است. این کان ها به دو دسته با حجم استخراجی فراوان و حجم استخراجی کم تفکیک می شوند. در کان های با حجم استخراجی فراوان سنگ ها توده ای و

دریچه

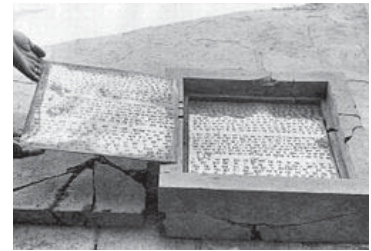
۱۶۶ سال پیش اولین مجموعه عکس از تخت جمشید در سال ۱۸۵۰ میلادی توسط لوئیجی پشه، سرهنگی از اهالی ناپل ایتالیا در سفر به ایران تهیه شد. نسخه دومی نیز از این مجموعه در همان سال تهیه و برای ویلیام اول، پادشاه پروس فرستاد شد. این همان نسخه است.

چارسو

خشایارشا پسر داریوش بزرگ، در دوران زمامداری خود آن را به سه زبان پارسی باستان، بابلی و عیلامی تکمیل کرده و به یادگار گذاشته است. این کتیبه ۲۷ سطر و ۳ ستون دارد و از چپ به راست، به سه زبان پارسی باستان، بابلی و عیلامی نوشته شده است. این کتیبه تنها کتیبه شاهنشاهی هخامنشی است که در خارج از مرزهای کنونی ایران قرار دارد.

سنگ نبشته‌های گنج‌نامه نوشتارهایی از دوران داریوش و خشایارشا هخامنشی است که بر دل یکی از صخره‌های کوه الوند در فاصله ۵ کیلومتری غرب همدان و در انتهای دره عباس‌آباد حکاکی شده است. کتیبه‌ها هر کدام در سه ستون ۲۰ سطر

کتیبه های تخت جمشید

پروفسور آدریانو روسی

آفریقا و از رود نیل تا ترکیه امروزی را شامل می شده است. ایران تنها کشوری است که سند تاریخی جغرافیایی دارد.

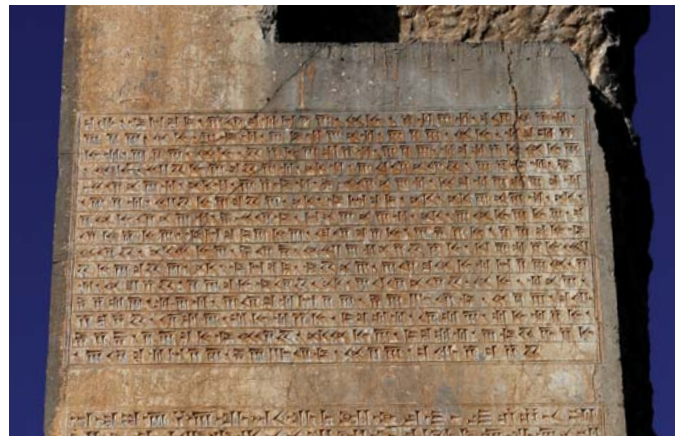
وی با یادآوری اینکه در این کتیبه، سرزمین هایی که به ایران تعلق داشته، مشخص شده است، اظهار دارد: این کتیبه ها که به فرمان داریوش حک شده است، گستردگی ایران در زمان هخامنشیان را در محورهای جنوبی و شمالی از روسیه تا آفریقا (اتیوپی) و در محور شرقی و غربی از هند تا ترکیه امروزی را نشان می دهد.

آدریانو روسی در ویرایش جدید کتیبه های هخامنشی از شناسایی و مطالعه بیش از ۲۰۰ کتیبه سنگی هخامنشی که در طی تحقیقات علمی انجام گرفته سخن گفته و اینگونه بیان می کند که در محتوای این کتیبه ها حدود ۹۰ موضوع مختلف دیده می شود که به صورت تکراری حکاکی شده اند.

استاد تمام مطالعات ایران شناسی دانشگاه ناپل ایتالیا بیشترین محتوای موجود در کتیبه ها را شرح ساخت و سازها و آبادانی های دوران هخامنشی را میداند و ادامه می دهد تاکنون بیش از ۲۰۰ کتیبه در مجموعه جهانی تخت جمشید کشف، شناسایی و ثبت شده است که زیباشناسی در فرم، محتوا و چینش کتیبه های تخت جمشید دیده می شود؛ نکته جالب

بیشتر سنگ‌نبشته‌های هخامنشیان همانند سنگ‌نبشته پی‌بنای دیوار جنوبی تخت جمشید و سنگ‌نبشته کاخ دروازه کشورها (دروازه ملل) به سه خط میخی پارسی باستان، عیلامی و بابلی و در نزدیکی یکدیگر حک شده‌اند.

کتیبه‌های پی‌بنای کاخ آپادانا تخت جمشید هشت کتیبه باستانی است که از دوران زمامداری داریوش بزرگ به جا مانده است. این کتیبه‌ها از زیر ستون‌های کاخ آپادانا تخت جمشید کشف شده‌است. چهار کتیبه از این کتیبه‌ها از جنس طلا و چهار کتیبه دیگر از جنس نقره می‌باشند. بزرگترین و باشکوهترین کاخ داریوش اول، آپادانا بوده‌است. بنای این کاخ در تاریخ ۵۱۵ پیش از میلاد آغاز شد و تکمیل آن سی سال طول کشید. ساختمان این کاخ بزرگ و باشکوه، کاری ماندنی محسوب می‌شد، به همین سبب داریوش بزرگ فرمان داد تا نام و نشان و ویژگی‌های ایرانی‌شهر (ایران) را بر چهار کتیبه (خشت) طلائی و چهار کتیبه نقره‌ای، به سه زبان و خط پارسی باستان، بابلی و عیلامی حک کنند و چهار جعبه سنگی که هر کدام ۴۵ سانتی‌متر طول و عرض و ۱۵ سانتی‌متر بلندی داشت، ساختند و در هر جعبه، یک کتیبه طلائی و یک کتیبه نقره‌ای به همراه چند سکه، از نوع سکه‌های ایونی و لودییه و یونان، که در آن روزگار رواج داشت (در سال ۵۱۵ پیش از میلاد هنوز سکه‌های داریوش، موسوم به داریک یا داریوشی، ضرب نشده بود) قرار دادند و در چهار گوشه تالار کاخ، زیر پی دیوار آپادانا، با تخته سنگ‌هایی گران مدفون ساختند.

اینکه، این کتیبه ها مانند نت های موسیقی هستند که زیبایی آنها را در محتوا و فرم دو چندان می کند. شکل ظاهری کتیبه ها در مجموعه جهانی تخت جمشید به صورتی است که افراد باسواد می توانند آنها را به راحتی بخوانند و مفهوم آنها برای افراد بی سواد نیز قابل درک است. آدریانو روسی اظهار می دارد؛ هنر زیباشناسی در کتیبه های تخت جمشید، به گونه ای است که هر مخاطب اعم از خاست و عام را تحت تأثیر خود قرار می دهد. نوشته های مذکور شعرگونه و دارای نظم خاصی هستند که وقتی خواننده می شنود افراد از شنیدن آنها لذت می بردند. همچنین در بیشتر کتیبه های شناسایی شده در تخت جمشید هر چند با مضمون متفاوت، عمده کلمات استفاده شده در این کتیبه ها، شاه و خدا(یغ) است.

در ادامه مطلب به چند نمونه از کتیبه های هخامنشی در نقاطی به جز تخت جمشید اشاره می گردد:

کتیبه سه زبانه خشایارشا در نزدیکی دریاچه وان ترکیه، بر فراز صخره‌ای و در ارتفاع ۲۰ متری از سطح زمین و در نزدیکی یک قلعه واقع شده است. این کتیبه در اصل توسط داریوش بزرگ آماده‌سازی شده است اما به دلالتی تکمیل نشده و خالی رها شده است، اما

به زبان‌های پارسی باستان، بابلی و عیلامی قدیم نوشته شده‌اند. متن پارسی باستان در سمت چپ هر دو لوح جای گرفته است و پهنایی معادل ۱۱۵ سانتی‌متر دارد. متن بابلی در وسط هر دو کتیبه نوشته شده و متن عیلامی در ستون سوم قرار دارد.

سنگ‌نبشته بیستون بزرگترین سنگ‌نبشته جهان، نخستین متن شناخته شده ایرانی و از آثار دودمان هخامنشیان (۵۲۰ پ. م) واقع در شهرستان هرسین در سی کیلومتری شهر کرمانشاه بر دامنه کوه بیستون است. سنگ‌نبشته بیستون یکی از مهم‌ترین و مشهورترین سندهای تاریخ جهان و مهم‌ترین متن تاریخی در زمان هخامنشیان است که شرح پیروزی داریوش بزرگ را بر گئوماته مغ و به بند کشیدن یاغیان را نشان می‌دهد. محوطه بیستون از آثار ملی ایران است و خود این اثر هم از سال ۲۰۰۶ یکی از آثار ثبت شده ایران در میراث جهانی یونسکو است - سنگ‌نبشته هخامنشی در جزیره خارک در سال ۱۳۸۶ در پی احداث جاده‌ای در جزیره خارک کشف شده است که به خط میخی ایران باستان و با طول و عرض تقریبی یک متر می‌باشد که بر روی سنگی مرجانی نوشته شده است. طبق تاریخ‌گذاری این کتیبه، قدمت آن به ۲۴۰۰ سال پیش و زمان هخامنشیان

چارسو

تاسیس کتابخانه تخت جمشید در سال ۱۳۲۵ توسط مرحوم علی سامی صورت پذیرفت. با تاسیس بنیاد تحقیقات هخامنشی به همت شادروان پروفسور علیرضا شاپور شهبازی در سال ۱۳۵۳ کتابخانه تخت جمشید شکل تخصصی به خود گرفت و کتابها و مجلات تخصصی و مرتبط با دوره های هخامنشی و ساسانی برای این کتابخانه خریداری گردید در سال ۱۳۸۰ و با تاسیس پایگاه پژوهشی پارسه-پاسارگاد به سرپرستی دکتر محمد حسن طالبیان کتابهای بیشتری به مجموعه کتابخانه افزوده شد. در سال ۱۳۸۳ با خرید نرم افزار کتابخانه ای، کتابخانه تخت جمشید از حالت سنتی و دستی خارج گردید و تمامی کتابهای کتابخانه فهرست نویسی، رده بندی و کدگذاری گردید و تمامی اطلاعات کتابشناسی کتابها و مجلات و مقالات کتابخانه از طریق نرم افزار خریداری شده فهرست نویسی و ورود اطلاعات گردید تا به شکلی اصولی قابل بازیابی بهتر و سریعتر برای علاقه مندان باشد. روندی که تا کنون ادامه داشته است. هم اکنون کتابخانه تخصصی تخت جمشید بیش از ۴۰۰۰ جلد کتاب و مجله تخصصی در حوزه باستان شناسی و تاریخ، حفاظت و مرمت و هنر و معماری را با تمرکز بر دوره های هخامنشیان، ساسانی و اسلامی در خود جای داده است.

این کتابخانه علاوه بر کتاب و مجلات مجموعه ای از عکسهای مرمتی ایزمئو مربوط به سالهای ۱۳۵۶-۱۳۴۳ و مجموعه ای از عکسهای هوایی مربوط به تخت جمشید و مناطق اطراف را نیز در آرشیو خود دارد. علاوه بر آن پایان نامه های پژوهشگران و محققینی که در ارتباط با باستان شناسی، تاریخ، معماری و مرمت تخت جمشید نیز پژوهش و مطالعه کرده اند در این کتابخانه قابل بازیابی است. بیش از ۲۰۰ عنوان طرح و گزارش پژوهشی از عملکرد پژوهشگران و کارآموزان پایگاه تخت جمشید نیز در کتابخانه تخصصی تخت جمشید جهت مطالعه قابل دسترسی است.

این کتابخانه از ساعت ۸ الی ۱۴ روزهای شنبه تا چهارشنبه و روزهای پنج شنبه از ساعت ۸ الی ۱۳ آماده اطلاع رسانی و خدمات دهی به پژوهشگران و علاقه مندان می باشد. پژوهشگران و علاقه مندان می توانند با ارائه معرفی نامه و درخواست رسمی از منابع این کتابخانه استفاده نمایند.

کتابخانه تخصصی تخت جمشید

مهرناز بردبار کتاب و کتابخانه شناسنامه دانش و اندیشه و تمدن ملت‌ها شناخته می‌شود و ایرانیان فرهنگ پرور و فرهنگ دوست در به وجود آوردن کتاب و کتابخانه از پیشروترین ملت‌ها بوده‌اند.

پیدایش کتابخانه تخصصی به مفهوم امروزی حاصل قرن ۱۹ است. به طوری که با پیشرفت‌های صنعتی، فنی و علمی به وجود آمده از آغاز قرن ۱۹ و انگیزه پیشرفت و کامیابی اجتماعی از طریق دادوستد تجارت و صنعت سبب شد تا علاقه افراد به انواع علوم افزایش یابد و چنین روندی باعث شد تا سازمان‌ها در زمینه تخصصی خود کتابخانه‌ای ایجاد کنند. این نوع کتابخانه‌ها در سازمان‌ها یا مؤسسات برای کمک به کارکنان به وجود می‌آیند تا آنان را در کسب اطلاعات فنی و تخصصی مورد نیاز یاری دهند.

کتابخانه تخصصی تخت‌جمشید یکی از کتابخانه های تخصصی در حوزه میراث فرهنگی است. ساختمان این کتابخانه در قسمت جنوب شرقی محوطه واقع شده است. این مکان ادامه کاخ مشکوی خشیارشا می‌باشد که در سال ۱۳۱۰ هجری شمسی فضای داخلی آن بازسازی شده نمادین معماری هخامنشی است که توسط هیات حفاری آمریکایی انجام شده است. همانطور که در موزه تخت‌جمشید هم این بازسازی انجام گرفته است. مساحت کلی این قسمت که هم اکنون به عنوان سالن مطالعه کتابخانه در نظر گرفته شده ۸۰ متر مربع است.

گنجینه

جام سیمین مرودشت

نام: جام نقره‌ای زن عیلامی
دوره: دوره عیلامی کهن
تاریخ ساخت: ۲۲۰۰ سال پیش از میلاد (اواخر هزاره سوم پیش از میلاد)
محل اکتشاف: شهرستان مرودشت فارس
محل نگهداری: موزه ایران باستان
کاربرد: جام - گلدان
جنس: نقره

یافت شده در مرودشت استان فارس متعلق به هزاره سوم پیش از میلاد است که هم اکنون در موزه ملی ایران قرار دارد.

این جام که دهانه‌ای به قطر ۹ سانتی متر و کفی به قطر ۱۰/۵ سانتی متر دارد اثری منحصر به فرد است که بر روی آن نقش برجسته دو ایزد بانو یکی به حالت ایستاده و دیگری در آن سوی جام به حالت نشسته ترسیم شده است.

جام نقره‌ای زن عیلامی از آثار باستانی دوره عیلام است. بر روی این سنگ نگاره نقش زنی عیلامی و در دستانش دو شیئی ناشناس وجود دارد و لباس زیبایی بر تن کرده است. بر بالای این جام نوشته‌ای به صورت نوار باریکی از خط عیلامی حکاکی شده است. جام نقره‌ای زن عیلامی در یک و نیم کیلومتری شمال غربی صفحه تخت جمشید در شهرستان مرودشت استان فارس در حال کندن فנاتی کشف شده و قدمت آن به سال ۲۲۰۰ پیش از میلاد یعنی اواخر هزاره سوم (دوره عیلامی کهن)

بر می‌گردد. این جام معروف به جام سیمین مرودشت میباشد. این اثر در موزه ایران باستان تهران نگهداری می‌شود.*

اثر از نوع قلمکاری می‌باشد که بر بالای این جام نوشته‌ای به صورت نوار باریکی از خط عیلامی حکاکی شده است که ترجمه آن به این شرح است: «یاری کن الهه، من کوری ناهیتی، اهداء کننده آشامیدنی نذری برای پروردگار، ای بخشنده پاداش نیک، ای الهه مقدس نازل شو، لطف و مرحمت پیوسته به برپادارنده معبد ارزانی شود. تو این جام را که از سوی یک بنده برگزیده اهدا شده برای وی روز به روز مقدس دار.»
خاطرنشان می‌شود؛ الهه ناروندی در باورهای عیلامی بانوی پیروزی است. این اثر از روی متن کتیبه، نزدیک به ۲۳۰۰ پیش از میلاد دوران عیلام قدیم تاریخگذاری شده است.

متر است و هم اینک در گنجینه موزه تخت جمشید نگهداری می‌شود. شیپور یاد شده به کرنای هخامنشی نیز شهرت دارد و از برجسته ترین اشیاء موجود در تخت جمشید بوده که نیازمند مرمت و حفاظت در شرایط خاص است. با توجه به این که معمولاً در مقبره پادشاهان عهد باستان، اشیاء گرانبه‌ایم و حاوی افتخار دفن می‌شده است، چنین به نظر می‌رسد کرنا در ساختار حکومتی هخامنشیان، چیزی بیش از یک ابزار موسیقایی بوده و احتمالاً نمادی از قدرت امپراطوری محسوب می‌شده است.
با توجه به مستندات تاریخی، چنین می‌نماید منطقه فارس واقع در جنوب ایران، یگانه خاستگاه اصلی این ساز باشد. به همین دلیل در بیشتر نوشته‌های تاریخی همواره از آن به عنوان کرنای فارس یاد می‌شود. نگاهی به ساختمان کرنای هخامنشی، نشان می‌دهد که این ساز جد کرنای امروزی است. دهانه ورودی کرنای هخامنشی ۵ سانتی متر قطر دارد و پر واضح است که هیچ نوازنده‌ای نمی‌تواند آن را در دهان خود قرار دهد. در واقع چیزی که از عهد باستان بر جای مانده، تنها بخشی از بدنه کرناست و دو بخش دیگرش که غیر فلزی بوده‌اند، به مرور زمان پوسیده‌اند.

محمد رضا رفیعی: گنجینه دار موزه تخت جمشید

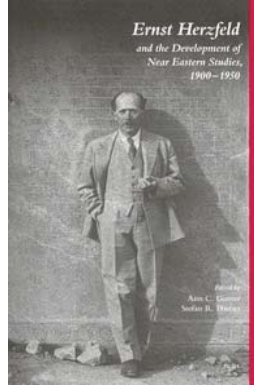

کرنا هخامنشی

کرنا به فتح کاف یکی از کهن ترین سازهای بادی ایران است که در خانواده سازهای بادی قمیش دار دسته بندی می‌شود. بر اساس نوشته‌های تاریخی و اشیاء مکشوفه از امپراطوری هخامنشی، پیشینه ۲۵۰۰ ساله اش، قطعی به نظر می‌رسد. هرودوت مورخ یونانی عهد باستان می‌نویسد: «در زمان کورش بزرگ، سپاهیان با صدای شیپور حاضر باش، رهسپار میدان جنگ می‌شدند.» به دلایلی که خواهد آمد، شیپور مورد نظر هرودوت، همان ساز کرناست. استرابون دیگر مورخ یونانی، نشانی دقیق تری به ما می‌دهد. وی با اشاره به دوره‌های آموزشی شاهزادگان و امیر زادگان هخامنشی می‌نویسد: «هر روز پیش از دمیدن آفتاب، جوانان با صدای کرنای به تمرین‌های نظامی فرا خوانده می‌شدند. مریبان، پسران را به دسته‌های ۵۰ نفری تقسیم می‌کردند و ریاست هر دسته را به یکی از پسران شاه یا یکی از امیر زادگان می‌سپردند.» بر این اساس معلوم می‌شود کرنا در گذشته یک ساز حکومتی بوده و برای اعلان‌ها، جشن‌ها و جنگ‌ها به کار می‌رفته است. اما سندی از این بهتر، یک شیپوره مفرغی است که در سال ۱۳۳۶ خورشیدی (۱۹۵۷ میلادی) از قبر داریوش سوم پیدا شد. طول این نمونه منحصر به فرد ۱۲۰، قطر دهانه خروجی اش ۴۸ و قطر دهانه ورودی اش ۵ سانتی

صفحه آخر

تصویری که وارونه انتشار یافت

ارنست امیل هرستفلد (۱۸۷۹-۱۹۴۸) در هانوفر آلمان به دنیا آمد. هرستفلد پسر پزشک ارتش پروس یوزف هرستفلد و مارگارت روزنتال، از نامی‌ترین باستان‌شناسان و متخصصان امور شرق باستان و خط‌شناس و متخصص خطوط باستانی در آلمان بود. هرستفلد پس از پایان دوره دبیرستان در برلین نخست به تحصیل در رشته معماری در دانشگاه عالی برلین پرداخت که در سال ۱۹۰۳ به پایان رساند. پس از آن هرستفلد جوان به فراگرفتن تاریخ آشوریان و تاریخ هنر در دانشگاه‌های مونیخ و برلین روی آورد. هرستفلد در سال ۱۹۰۷ تز دکترای خویش را که در مورد پاسارگاد نوشته شده بود به اتمام رساند.

در سال ۱۹۳۱ پروفسور جیمز. اچ. برستد، مدیر مؤسسه که خود مصرشناس پرآوازه‌ای بود، پروفسور ارنست هرستفلد را به‌عنوان مدیر هیئت‌اعزامی به تخت‌جمشید منصوب کرد. مهم‌ترین اقدامات هرستفلد در این مدت شامل: خاک‌برداری پلکان شرقی کاخ آپادانا، پله‌های تالار شورا، کاخ ملکه، کشف بقایای رنگ روی پیکره‌های شاه و ملازمانش در درگاه شمالی کاخ شورا، کشف لوحه کاخ جنوب شرقی، کشف لوحه کاخ صدستون، کشف مجموعه الواح گلی تخت‌جمشید است. در یکی از عکس‌های انتشار یافته از هرستفلد، وی را بعد از کشف پلکان شمالی آپادانا نشان می‌دهد که در صبح یک روز آفتابی در مقابل همین پلکان گرفته شده است. عکس فوق در بیشتر منابع به اشتباه وارونه انتشار یافته است. این در حالی است که نسخه درست این عکس بر روی جلد کتابی با عنوان زیر منتشر شده است:

Ernst Herzfeld and the Development of Near Eastern Studies 1900-1950

در بسیاری از موارد مشابه به دلایل متعددی امکان وارونگی تصویر بر اثر عدم توجه به جهت درست نگاتیو و یا اسلاید وجود داشته و ممکن است اشتباهاتی را برای کسانی که به جزئیات تصویری توجه دارند به وجود آورد.

افشین آریافر

PARSA PASARGADAE

پارسه پاسارگاد

فصلنامه پایگاه میراث جهانی پارسه پاسارگاد/سال اول شماره دوم تابستان ۱۳۹۵
Parsa Pasargadae World Heritage site Newsletter

فصلنامه داخلی پایگاه میراث جهانی پارسه پاسارگاد

سردبیر: مسعود رضایی منفرد

دبیر تحریریه: اعظم روستایی

هیأت تحریریه: کارشناسان پایگاه میراث جهانی تخت‌جمشید و پاسارگاد

طراحی لوگو، یونیفرم و صفحه‌آرایی: افشین آریافر/کانون تبلیغات کوب: ۰۹۱۷۷۰۱۱۲۶۵

چاپ و آماده‌سازی: ارژنگ تلفن: ۰۹۳۷۰۸۲۲۳۴۶

نشانی: فارس - مرودشت - مجموعه میراث جهانی تخت‌جمشید

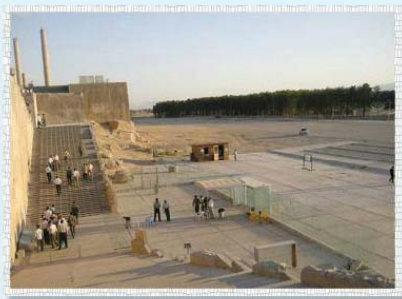
تلفن: ۰۷۱ - ۴۳۴۲۷۶۶ / ۰۷۱ - ۴۳۵۲۴۵۴ / ۰۷۱۴۹ - ۴۳۴۲۲۲۴۸

دورنگار: ۰۷۱ - ۴۳۴۲۲۲۵۳

تلگرام: @persepolis_world_heritage_site / @pasargadaeworldheritagesite

آدرس سایت پایگاه میراث جهانی تخت‌جمشید: www.parse-pasargad.ir

ایمیل: Info@persepolis.ir

sephan_zamani@yahoo.com

09164927220

فارس/مرودشت

بلوار تخت‌جمشید روبروی تالار ملل

همراه: ۰۹۱۷۱۲۸۳۳۹۶ - ۰۹۱۷۱۲۸۱۴۳۵

برادران زمانی

مجتمع صنعتی سپاهان

از مهمترین فعالیت‌های این مجتمع:

اجرای پروژه کف پوش چوبی پلکانها و مسیر بازدید تخت‌جمشید با چوب کامپاس، دکور کتابخانه و موزه تخت‌جمشید، حفاظ آرامگاه کورش، سعدی و حافظ، پارتیشن بندی و تجهیزات MDF دانشگاه هنر شیراز و طراحی و اجرای دکوراسیون داخلی اماکن دولتی و خصوصی.

